

ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ  
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ  
ФАКУЛЬТЕТ БУДІВНИЦТВА ТА АРХІТЕКТУРИ  
КАФЕДРА АРХІТЕКТУРИ

## ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до магістерської роботи  
рівня вищої освіти «Магістр»

на тему: *Просторове планування розвитку території Березівської ОТГ з  
розробкою генерального плану у с. Боржави Березівського району  
Закарпатської області.*

Виконала:  
студентка VI курсу, групи Арх - 61  
спеціальності  
191 «Архітектура та містобудування»

*Желізник Світлана Анатоліївна*  
(прізвище та ініціали)

Керівник *Березовецька Ірина Андріївна*  
(прізвище та ініціали)

Консультанти з розділів:

Науково-дослідний \_\_\_\_\_ *Березовецька І.А.*  
( підпис ) (прізвище та ініціали)

Охорона навколишнього  
середовища \_\_\_\_\_ *Панас Н.Є.*  
( підпис ) (прізвище та ініціали)

Дубляни - 2024 рік

**ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ  
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ**

Факультет будівництва та архітектури  
Кафедра архітектури  
Рівень вищої освіти «Магістр»  
Спеціальність 191 «Архітектура та містобудування»

**ЗАТВЕРДЖУЮ**

Завідувач кафедри \_\_\_\_\_

“22” квітня 2024 року

**ЗАВДАННЯ**  
на магістерську роботу

студенту

Желізник Світлані Анатоліївні

(прізвище, ім'я, по-батькові)

1. Тема роботи *Просторове планування розвитку території Берегівської ОТГ з розробкою генерального плану у с. Боржава Берегівського району Закарпатської області.*

керівник роботи *Березовецька Ірина Андріївна, к.арх., доцент*  
(прізвище, ім'я, по-батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом університету від “19” квітня 2024 року № 256 / к-с

2. Строк подання студентом роботи: 17 грудня 2024 року

3. Вихідні дані до роботи:

*містобудівні схеми Закарпатської області, Берегівського району, Берегівської об'єднаної територіальної громади, ілюстративні матеріали наукової літератури та інтернет-ресурсів, авторські фото архітектурних об'єктів, замальовки, обмірні креслення*

4. Зміст пояснювальної записки:

*Реферат*

*Зміст*

*Вступ (актуальність, мета, завдання, об'єкт, предмет, методика дослідження).*

*1. Стан проблеми, огляд літератури.*

*2. Комплексне дослідження просторового планування території:*

*2.1. Просторове планування як вид діяльності у розвитку сучасного суспільства.*

2.2. Чинники, які впливають на просторове планування території.

2.3. Особливості просторового планування території.

3. Проектні пропозиції.

4. Охорона навколишнього середовища.

Висновки та пропозиції

5. Перелік графічного матеріалу:

*архітектурно-ілюстративні матеріали з дослідження задекларованої проблеми вітчизняного та зарубіжного досвіду, проектні пропозиції: план просторового розвитку Берегівської ОТГ Берегівського району Закарпатської області, генеральний план с. Боржава.*

6. Консультанти розділів проекту

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	<i>Березовецька І.А., доцент</i>		
2	<i>Березовецька І.А., доцент</i>		
3	<i>Березовецька І.А., доцент</i>		
4	<i>Панас Н.Є., доцент</i>		

7. Дата видачі завдання *24 квітня 2024 року*

### **КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН**

№ з/п	Назва етапів дипломного проекту	Строк виконання етапів проекту	Виконання
1	<i>Збір та опрацювання матеріалів для виконання магістерської роботи</i>	02.06.24	
2	<i>Підготовка та написання розділу з комплексного дослідження задекларованої проблеми</i>	18.10.24	
3	<i>Виконання ілюстративних та архітектурно-планувальних креслень</i>	28.10.24	
4	<i>Виконання проектних пропозицій</i>	18.11.24	
5	<i>Виконання розділу з охорони навколишнього середовища</i>	25.11.24	
6	<i>Оформлення ілюстративного матеріалу та пояснювальної записки</i>	10.12.24	

Студент \_\_\_\_\_  
(підпис)

Керівник роботи \_\_\_\_\_  
(підпис)

*Желізник С.А.*  
(прізвище та ініціали)

*Березовецька І.А.*  
(прізвище та ініціали)

УДК 711.51:711.52

### Реферат

Кваліфікаційна робота на присвоєння РВС «Магістр» за спеціальністю 191 «Архітектура та містобудування». 94 с. текстова частина, графічна частина 10 м<sup>2</sup>, 30 літературних джерел.

Просторове планування розвитку території Берегівської ОТГ з розробкою генерального плану у с. Боржави Берегівського району Закарпатської області. Желізняк Світлана Анатоліївна. – Магістерська кваліфікаційна робота. Кафедра архітектури. – Дубляни, ЛНУП, 2024.

Проаналізовано літературні джерела, присвячені проблемам просторового планування. Узагальнено зарубіжний та вітчизняний досвід у плануванні територій. Розглянуто просторове планування як інструмент досягнення цілей сталого розвитку. Проаналізовано просторове планування за адміністративними рівнями. Розглянуто складові плану просторового планування. Визначено чинники, які впливають на просторове планування території. Окреслено особливості просторового планування.

Проаналізовано існуюче використання території Берегівської ОТГ, її функціонально-планувальну структуру, транспортну інфраструктуру, інженерні мережі та споруди, соціальну інфраструктуру, ландшафтний потенціал ОТГ. Запропоновано стратегічну перспективу просторового розвитку Берегівської ОТГ.

Розроблено схеми транспортної інфраструктури, інженерних мереж та споруд, реформування мережі дошкільних та освітніх закладів, первинної медичної допомоги, закладів культури та адміністрації, план просторового розвитку Берегівської ОТГ. Розроблено генплан с. Боржава.

**Ключові слова:** децентралізація, простір, просторове планування, територія, об'єднана територіальна громада, план просторового розвитку, сталий розвиток.

## ЗМІСТ

ТЕРМІНИ ТА ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТЬ .....	7
ВСТУП.....	8
РОЗДІЛ 1. СТАН ПРОБЛЕМИ, ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ .....	10
1.1. Аналіз літературних джерел, які присвячені дослідженню проблем просторового планування .....	10
1.2. Зарубіжний досвід територіального планування .....	12
1.3. Вітчизняний досвід територіального планування .....	20
Висновки до розділу 1 .....	21
РОЗДІЛ 2. КОМПЛЕКСНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОСТОРОВОГО ПЛАНУВАННЯ ТЕРИТОРІЇ .....	23
2.1. Просторове планування як вид діяльності у розвитку сучасного суспільства .....	23
2.2. Чинники, що мають вплив на просторове планування території ..	30
2.3. Особливості просторового планування території .....	33
Висновки до розділу 2 .....	38
РОЗДІЛ 3. ПРОЄКТНІ ПРОПОЗИЦІЇ .....	39
3.1. Існуюче використання території Берегівської ОТГ .....	40
3.2. Функціонально-планувальна структура Берегівської ОТГ .....	45
3.3. Транспортна інфраструктура Берегівської ОТГ .....	47
3.4. Інженерні мережі та споруди Берегівської ОТГ .....	50
3.5. Соціальна інфраструктура Берегівської ОТГ .....	51
3.5.1. Мережа дошкільних та освітніх закладів Берегівської ОТГ .	51
3.5.2. Мережа первинної медичної допомоги Берегівської ОТГ ....	56
3.5.3. Мережа закладів культури Берегівської ОТГ .....	58
3.5.4. Мережа адміністративних закладів Берегівської ОТГ .....	60
3.6. Ландшафтний потенціал Берегівської ОТГ .....	61
3.7. Стратегічна перспектива просторового розвитку Берегівської ОТГ. ....	67
3.8. Генеральний план с. Боржава .....	70

Висновки до розділу 3 .....	78
<b>РОЗДІЛ 4. ОХОРОНА НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА .....</b>	<b>80</b>
4.1. Загальні положення .....	80
4.2. Загальна екологічна характеристика досліджуваного регіону .....	81
4.3. Охорона атмосферного повітря .....	82
4.4. Охорона поверхневих і підземних вод.....	82
4.5. Охорона ґрунтово-рослинного покриву .....	84
4.6. Організація єдиної системи зелених насаджень .....	86
4.7. Охорона навколишнього середовища від дії шуму, електромагнітних випромінювань .....	87
4.8. Охорона і покращення ландшафту .....	87
4.9. Заходи, що забезпечують охорону навколишнього середовища ...	88
<b>ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....</b>	<b>90</b>
<b>БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК.....</b>	<b>91</b>
<b>ДОДАТОК А. ГРАФІЧНА ЧАСТИНА.....</b>	<b>94</b>

## ТЕРМІНИ ТА ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТЬ

**Громада** – первинна (базова) адміністративно-територіальна одиниця місцевого самоврядування.

**Децентралізація** – реформа, яка міняє систему управління у місцевих громадах, передає їм фінансові повноваження, формує їх ефективний розвиток та, зокрема, збільшує роль локальної культури у їхньому житті.

**Об'єднана територіальна громада (ОТГ)** – це добровільне об'єднання мешканців сільської, селищної або міської ради, які межують між собою.

**Просторове планування** – сукупність дій органів місцевого самоврядування та виконавчої влади щодо визначення територій для розселення, місць застосування праці, відпочинку та оздоровлення, інженерно-транспортної інфраструктури, інших об'єктів шляхом розроблення, затвердження документації з просторового планування та дотримання її рішень.

**Спроможна територіальна громада (СТГ)** – територіальні громади сіл (селищ, міст), які в результаті добровільного об'єднання здатні самостійно або через відповідні органи місцевого самоврядування забезпечити належний рівень надання послуг, зокрема у сфері освіти, культури, охорони здоров'я, соціального захисту, житлово-комунального господарства, з урахуванням кадрових ресурсів, фінансового забезпечення та розвитку інфраструктури відповідної адміністративно-територіальної одиниці.

**Територіальна громада (ТГ)** – мешканці, об'єднані постійним проживанням у межах села, селища, міста, що є самостійними адміністративно-територіальними одиницями, або добровільне об'єднання жителів кількох сіл, селищ, міст, що мають єдиний адміністративний центр (за Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні»)

## ВСТУП

**Актуальність теми.** Дослідження просторового планування об'єднаних територіальних громад (ОТГ) є важливим і актуальним напрямом, оскільки забезпечує основу для сталого та збалансованого розвитку територій.

У процесі децентралізації громади отримують ширші повноваження і ресурси. Без належного планування території громади виникає нераціональне використання землі, незбалансованість житлової та промислової зон, погана доступність послуг, не враховуються потреби різних груп населення, зокрема дітей, молоді, літніх людей та ін.. Інтенсивне освоєння територій без урахування екологічних аспектів може призвести до погіршення стану довкілля. Багато громад мають ресурси, такі як природні, історико-культурні об'єкти, які залишаються недооціненими та не використаними.

Щоб збалансувати розвиток територій, забезпечити економічну стабільність та покращити рівень життя мешканців необхідно мати якісне просторове планування, орієнтоване на сталий розвиток.

Актуальність теми обумовлена наступними ключовими аспектами:

- реформа децентралізації та нові можливості для ОТГ;
- соціальний аспект планування;
- подолання проблем хаотичного освоєння територій;
- необхідність розвитку сучасної інфраструктури;
- екологічні виклики;
- використання туристичного потенціалу.

Таким чином, просторове планування забезпечує основу для ефективного використання територіальних ресурсів, сталого економічного розвитку та підвищення якості життя мешканців громади. Актуальність дослідження полягає у тому, що воно сприяє виявленню оптимальних підходів до організації просторового розвитку громад та вирішенню низки сучасних викликів.



**Мета дослідження:** виявити закономірності та особливості просторового планування об'єднаної територіальної громади на прикладі Берегівської ОТГ.

**Завдання дослідження:**

- проаналізувати та систематизувати літературні джерела, вітчизняний і закордонний досвід децентралізації, сталого розвитку територій та просторового планування об'єднаних територіальних громад;
- узагальнити просторове планування території – як вид діяльності у розвитку сучасного суспільства;
- виявити основні чинники, що впливають на розвиток просторового планування ОТГ;
- визначити принципи інтегрованого просторового планування території;
- визначити особливості просторового планування території;
- проаналізувати існуюче використання території Берегівської ОТГ;
- розробити генплан с. Боржова.

**Об'єкт дослідження:** об'єднані територіальні громади.

**Предмет дослідження:** просторове планування об'єднаних територіальних громад.

**Методи дослідження:** використано комплексний метод дослідження, що включає:

- метод порівняльного аналізу вітчизняного та закордонного досвіду процесу децентралізації, сталого розвитку територій, просторового планування;
- систематизацію результатів наукових досліджень, літературних та інформаційних джерел, нормативних документів та методичних матеріалів;
- натурні обстеження територій громад з їх фотофіксацією;
- метод графоаналітичного та об'ємного моделювання;
- експериментальне містобудівне проектування.

## РОЗДІЛ 1. СТАН ПРОБЛЕМИ, ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ

### 1.1. Аналіз літературних джерел, які присвячені дослідженню проблем просторового планування

Проблеми просторового розвитку та просторового планування досліджували багато як зарубіжних, так і вітчизняних науковців.

Патріка Геддеса вважають одним із засновників сучасного просторового планування. Його концепція «місто як живий організм» стала основою для інтегрованого підходу до планування.

Льюїс Мамфорд (американський урбаніст і соціолог) вивчав взаємозв'язок між містами, інфраструктурою та соціальними аспектами.

Ебенізер Говард створив ідею «міста-саду», що мала вплив на розвиток планування компактних і збалансованих міських громад.

Константінос Апостолу Доксіадіс виокремив містобудівну концепцію Екуменополісу, яка передбачала нестримний розвиток міст у просторі та часі, що набувала якості просторової урбанізації – розширення забудованих територій у світовому масштабі [18].

Доктор архітектури, професор Юрій Білоконь у своїх наукових працях досліджував урбаністичні тенденції та вплив інфраструктурних проєктів на просторовий розвиток [5].

Доктор архітектури, професор Микола Габрель у своїх наукових працях виділив ідеї, концепції, теорії та моделі (глобалізація, сталий розвиток, неолібералізм, агломерування й метрополізації, розумне місто, змішування функцій в містах і на територіях, міста малих віддалей, ревіталізація, мультикультуралізм, нові концепції адміністрування й управління територіями), окремі положення яких доцільно використати при обґрунтуванні рішень просторового розвитку міст і територій України; підкреслив важливість підвищення методологічної культури та формування

системного мислення урбаніста та його творчого потенціалу, сукупності професійних знань, умінь і навичок при виконанні містобудівних проєктів; визначив причини низької ефективності розробки документів по просторовому розвитку територій; обґрунтував окремі положення з досвіду просторового планування території в Польщі, які важливі й доцільні для використання при обґрунтуванні просторового майбутнього України [7].

Доктор архітектури, професор Микола Дьомін досліджував просторово-планувальні структури міст на основі конфігураційного аналізу мережі громадських просторів; визначив, що просторове планування повинно базуватися на міжнародних принципах зі створення умов для комфортного життя людини та для впровадження інтегрованого просторового планування (Нова програма розвитку міст, ООН–Хабітат, 2016 р., Хартія безперервного міського розвитку). Запропонував перехід на комплексне просторове планування, що сприятиме забезпеченню підвищення комфортності мешканців при реалізації цілей сталого розвитку, при усуненні проблем неузгодженості містобудівних, землевпорядних і стратегічних документів та підвищенні якості містобудівних планувальних рішень [13].

Доктор філософії Юрій Огоньок у дисертаційному дослідженні «Архітектурно-планувальна організація та розвиток нових територіальних громад рекреаційної спеціалізації (на прикладі Тернопільської області)» проаналізував рекреаційні ресурси громад Тернопільської області та підтвердив їх перспективність для архітектурно-планувальної організації й розвитку; запропонував класифікацію територіальних громад рекреаційної спеціалізації відповідно до наявного типу туристично-рекреаційного потенціалу (громади з потенціалом історико-культурного, природно-ландшафтного та релігійно-паломницького характеру); виокремив загальнонаукові принципи (системності, цілісності, нормативності, об'єктивності, гласності, індивідуальності), а також обґрунтував авторські принципи просторової організації й розвитку територіальних громад рекреаційної спеціалізації [18].

Науковці А. Третяк, В. Третяк, Т. Прядка та Н. Третяк у монографії «Територіально-просторове планування: базові засади теорії, методології, практики» досліджували теоретичні та методологічні засади територіально-просторового планування землекористування в Україні. Науковцями було сформульовано поняття та сутність територіально-просторового планування територій та розглянуто методологічні засади територіально-просторового планування землекористування. Вони також висвітлили систему територіально-просторового планування в окремих країнах ЄС, зокрема, у Швеції, Німеччині, Нідерландах і Фінляндії, а також можливості впровадження кращих європейських практик територіально-просторового планування в Україні. Науковці дослідили стан законодавчого забезпечення територіально-просторового планування в Україні та обґрунтували стратегічні напрями територіально-просторового планування розвитку екологічного та раціонального землекористування в країні [25].

Як бачимо, дослідженню просторового планування присвячено роботи багатьох науковців, проте розвиток просторового планування громад Закарпатської області, і Берегівського району, зокрема, не розглядався і потребує дослідження.

## **1.2. Зарубіжний досвід територіального планування**

З розвитком індустрії та урбанізації у XIX ст. у містах виникла потреба в організованому плануванні. Архітектори та урбаністи почали впроваджувати принципи зручності і гігієни, розділяючи міста на різні функціональні зони (житлові, промислові, комерційні). У цей час розвивалися ідеї «міста-саду», що передбачали створення компактних міст із зеленою зоною в центрі, де б були поєднані житлові зони з природою.

Дослідження Дж. Сноу джерел спалаху холери (1854 р., м. Лондон) входило до перших випадків коли використали карти для просторового аналізу (рис.1.1.). Розширення міста Лондон можна побачити на карті (розвиток тої ж самої частини міста у 1750 р., у 1862 р., у 1946 р.) (рис.1.2.) [24].



Рис.1.1. Просторовий аналіз спалаху холери на карті  
(1854 р., м. Лондон)

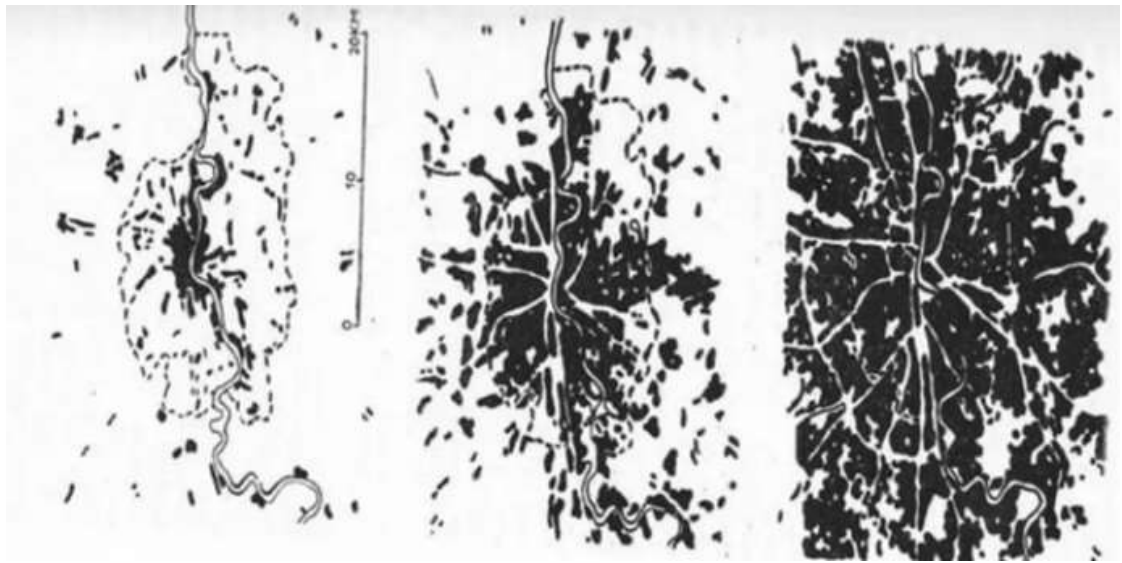


Рис.1.2. Розширення міста Лондон  
(та сама частина: 1750 р. – 1862 р. – 1946 р.)

У період модернізму та функціоналізму (20 ст.) розвиток отримали концепції, орієнтовані на функціональність, зокрема, завдяки роботам таких урбаністів, як Ле Корбюзьє, що запропонував принципи «міста для автомобіля» і використання зонування для ефективно організації простору. У цей час також активно застосовувалися новітні технології, зокрема, для розвитку інфраструктури і транспорту, що сприяло розширенню міст.

За останні 50 років у розвинутих країнах світу відбулися суттєві зміни у практиці розвитку планування територіальних громад. Науковці виділяють три напрямки змін: зміна рівнів відповідальності влади за здійснення планування розвитку територій; зміна методології здійснення процесу

управління місцевим розвитком; зміна суб'єкта управління. Зміни у традиціях територіально-просторового планування землекористування і територій відбуваються постійно (рис. 1.3.).

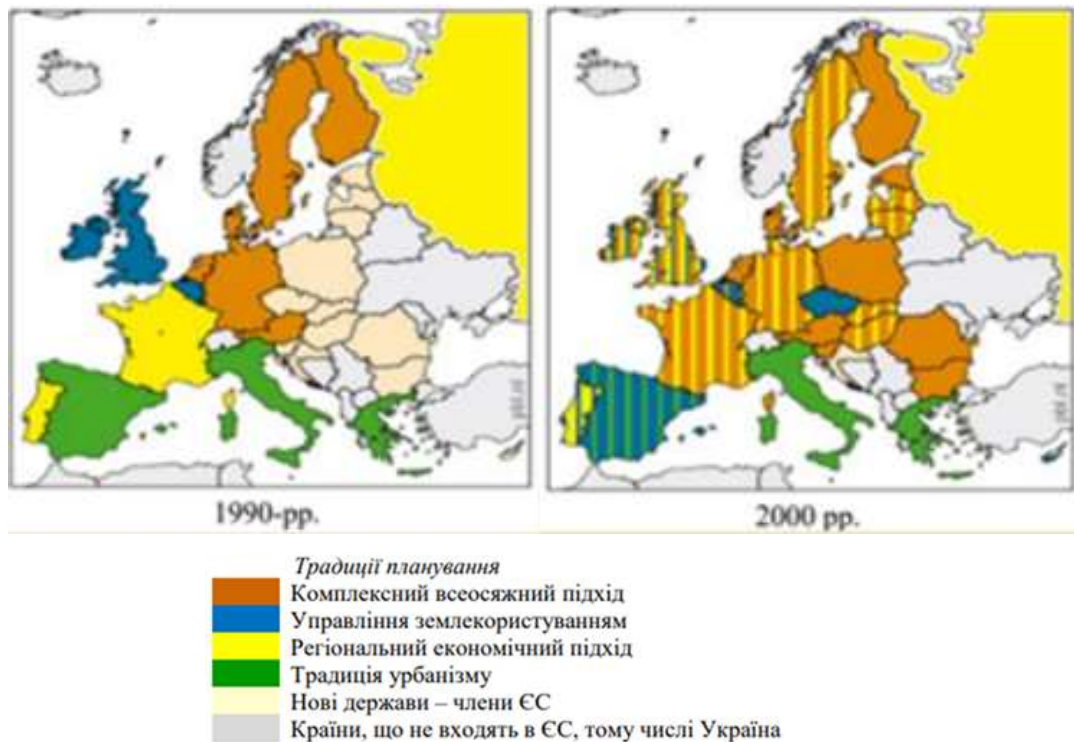


Рис. 1.3. Зміни у традиціях територіально-просторового планування

Появилися нові підходи, такі як стійке планування, урбаністика без бар'єрів, розумні міста (smart cities), де інтегруються сучасні технології для покращення якості життя. Важливим також стало планування, яке орієнтується на збереження природи, зниження викидів та енергозбереження, а також на зручність для пішоходів і користувачів громадського транспорту.

Держави у яких найбільш стійка економіка (країни Скандинавії, Швейцарія, Німеччина) мають спільні риси:

1. вагома управлінська та бюджетна самостійність місцевого самоврядування базового рівня;
2. частка податків на економічну активність фізичних та юридичних осіб, зареєстрованих на їх території, до місцевих громад;
3. чіткий розподіл повноважень та ресурсів між державою, регіональною та місцевою владою.

У західноєвропейських країнах просторове планування формулює принципи розвитку території. У більшості колишніх соціалістичних країн Європи економічна, політична й функціональна трансформації основних рівнів самоврядування стали пріоритетним завданням. Досвід та результати реформування територіального устрою громад є унікальним для кожної з держав, проте загальні принципи й підходи у них є спільними.

У Польщі після 1989 року відновилося потужне місцеве самоврядування, у 1990 році було відновлено виборні муніципальні ради, а у 1998 р. було прийнято остаточне рішення про децентралізацію й проведення територіальної реформи. Наприкінці 1998 р. країна поділялась на 2489 муніципалітетів і 49 воєводств під керівництвом представників центрального уряду (рис.1.4.а.). Чинний адміністративно-територіальний поділ Польщі діє з 1999 р. і виник внаслідок адміністративної реформи, що утвердила трирівневу структуру територіального поділу «воєводство – повіт – гміна». Сьогодні у країні виділяють 16 воєводств, 314 повітів (+66 міст на правах повіту) та 2477 гмін (рис.1.4.б.). Усі три рівні фінансово незалежні і мають своє коло завдань. Так, воєводства відповідають за регіональний розвиток, громадські послуги на регіональному рівні, розвиток ринку праці, вищі школи, воєводські лікарні, театри, регіональні музеї, воєводські дороги. Повіти відповідають за адміністративні послуги, громадські послуги на місцевому понад гмінному рівні, публічну безпеку, спеціальні школи, повітові лікарні, повітові заклади, заклади культури та музеї, повітові дороги. Гміни повною мірою відповідають за місцевий розвиток (комунальне господарство, розвиток економіки, громадські послуги на місцевому рівні, землекористування, дошкільні заклади, основну школу, гімназії, осередки охорони здоров'я, заклади культури, бібліотеки, гмінні дороги) [26].

Кожна громада у Польщі розробляє схему плану просторового розвитку громад (рис.1.5-1.6).

Німеччина є федерацією, де державні землі (Bundesländer) мають значну автономію у вирішенні внутрішніх питань. Рішення здійснюються через три

рівні: федеральний, земельний і місцевий. Кожен земельний уряд має свою конституцію, органи влади, політику і навіть фінанси. Децентралізація охоплює важливі сфери, як освіта, культура, місцеве управління. Німецька система децентралізації дозволяє ефективно управляти країною завдяки більш гнучкому підходу до специфічних потреб кожного регіону.

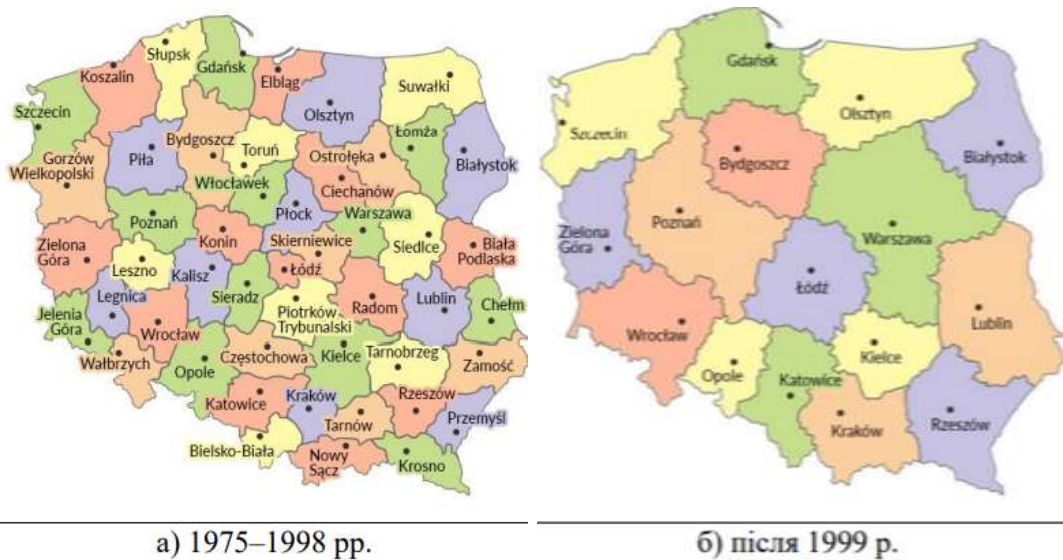


Рис. 1.4. Трансформація адміністративно-територіального устрою Польщі до (а) та після (б) реформи

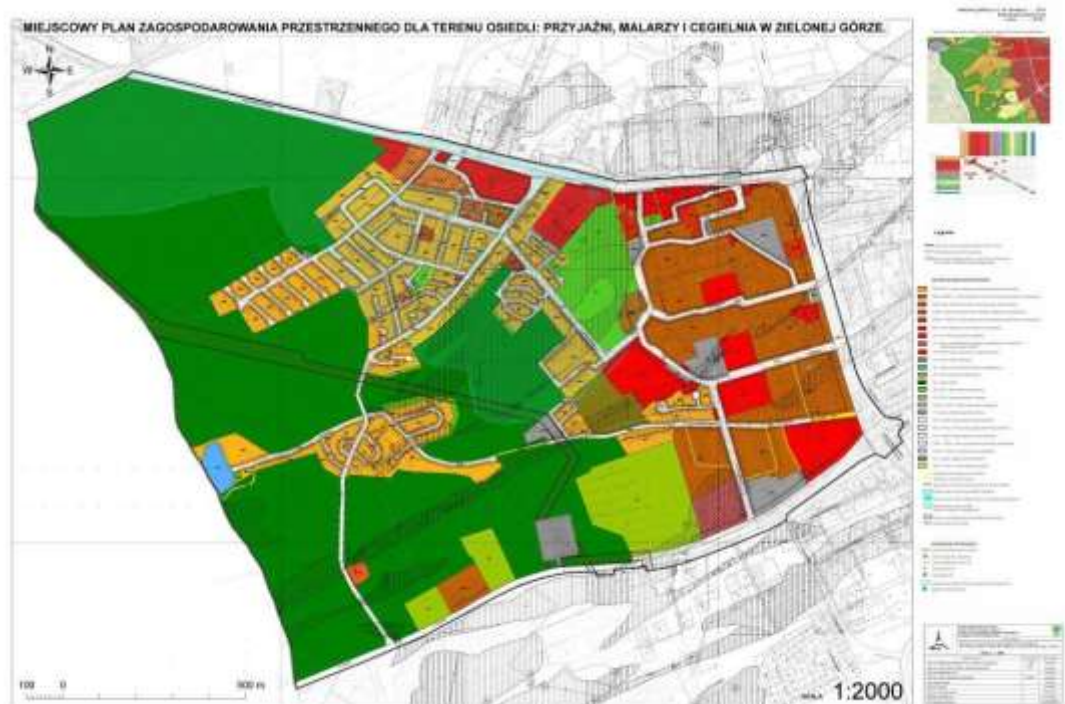


Рис.1.5. Місцевий план розвитку житлових масивів





Рис.1.6. Карта гміни Закретим

У Німеччині виділяють 2 види територіального планування:

- інтегроване і комплексне планування просторового розміщення землекористування і містобудівне;
- секторальне територіальне планування.

На місцевому рівні громади складають регіональні плани розвитку, де ключову роль відіграє інтеграція соціальних, економічних і екологічних аспектів (рис.1.6-1.7).



Рис.1.6. Громади федеральної землі Тюрінгія

Німецька модель забезпечує високий рівень координації між різними рівнями влади, що дозволяє ефективно розподіляти ресурси та досягати

сталого розвитку територій. У територіально-просторовому плануванні необхідним є використання «place-based approach» – підходу до управління розвитком територій на основі їх місцевих особливостей, а також знань і переваг людей, які живуть на даній території.



Рис.1.7. Генплан території Дормунт, Німеччина

В Угорщині реформа місцевого самоврядування почалася у 1990 р. Розвиток місцевої демократії і необхідність проведення адміністративно-територіальної реформи були тісно пов'язані з процесом інтеграції Угорщини до ЄС. Угорщина запровадила існуючу в ЄС класифікацію «Номенклатуру статистичних територіальних одиниць» (NUTS) ще до вступу до ЄС [14,30]. Після змін 2013 р. адміністративно-територіальний поділ включав:

- 3 макрорегіони (неадміністративні одиниці) (NUTS I);
- 7 регіонів (неадміністративні одиниці) (NUTS II);
- 19 областей та столичне місто (адміністративні одиниці) (NUTS III);
- 168 мікрорегіонів (неадміністративні одиниці) (NUTS IV);
- 3 144 муніципалітети (адміністративні одиниці) (NUTS V).

Відповідно до закону «Про регіональний розвиток і просторове планування» було виділено два типи регіональних установ: планово-статистичний регіон і регіон розвитку. 168 «мікрорегіонів» виконували три важливі функції: надавали послуги для задоволення місцевих потреб,

виконували завдання центру, реалізували програми регіонального розвитку (рис.1.8).

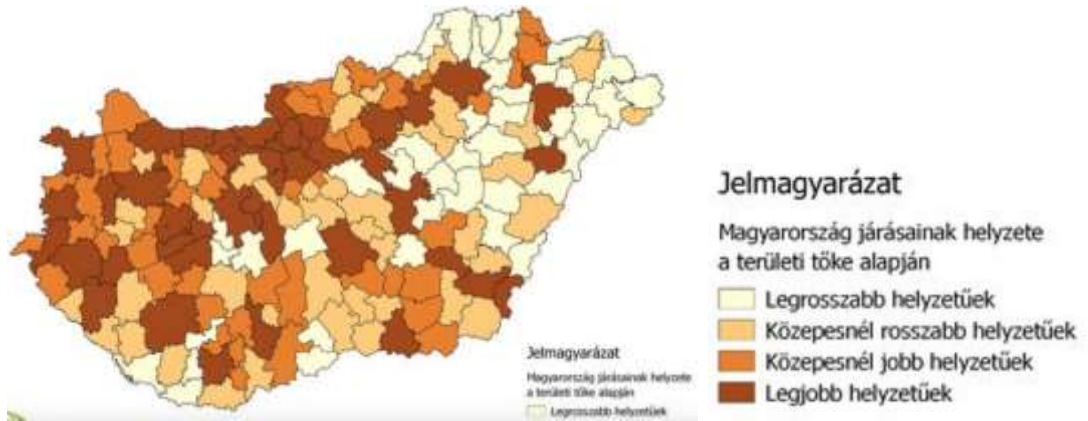


Рис.1.8. 168 мікрорегіонів Угорщини

В округах були сформовані ради з національного розвитку, які стали ареною зіткнення місцевих, центральних, адміністративних, професійних та політичних інтересів (рис.1.9-1.10).



Рис.1.9. 1. м. Csolyospalos; 2. Супутниковий знімок м. Csolyospalos

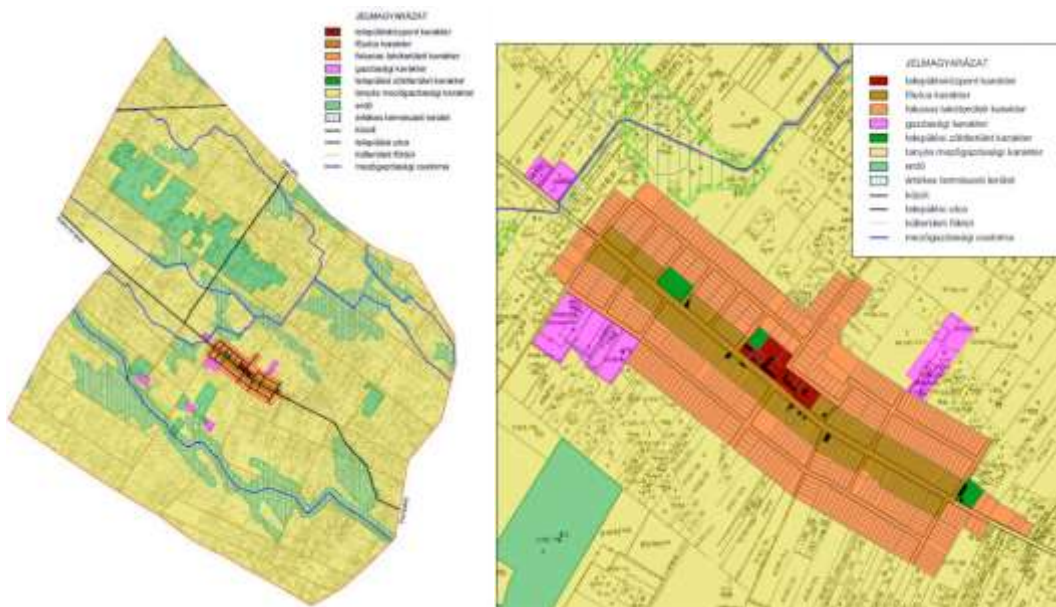


Рис.1.10. Генплан м. Csolyospalos

Як показує досвід інших країн, планування територіальних громад повинно враховувати екологічні і соціальні фактори, щоб забезпечити сталий розвиток.

### 1.3. Вітчизняний досвід територіального планування

В Україні виділяють чотири періоди у розвитку територіального планування, а саме:

- довоєнний період (1920-ті – 1941 рр.);
- післявоєнний період (1945 р. – кін. 1960-х рр.);
- 1970-ті рр.;
- 1980-і та 1990-і рр.

Існувало вісім принципів геометризованих схем, які охоплювали усе різноманіття планувальних структур поселень: вільна; радіальна; радіально-кільцева; трикутна; прямокутна; прямокутно-діагональна; гексагональна; комбінована (рис. 1.11.) [24].

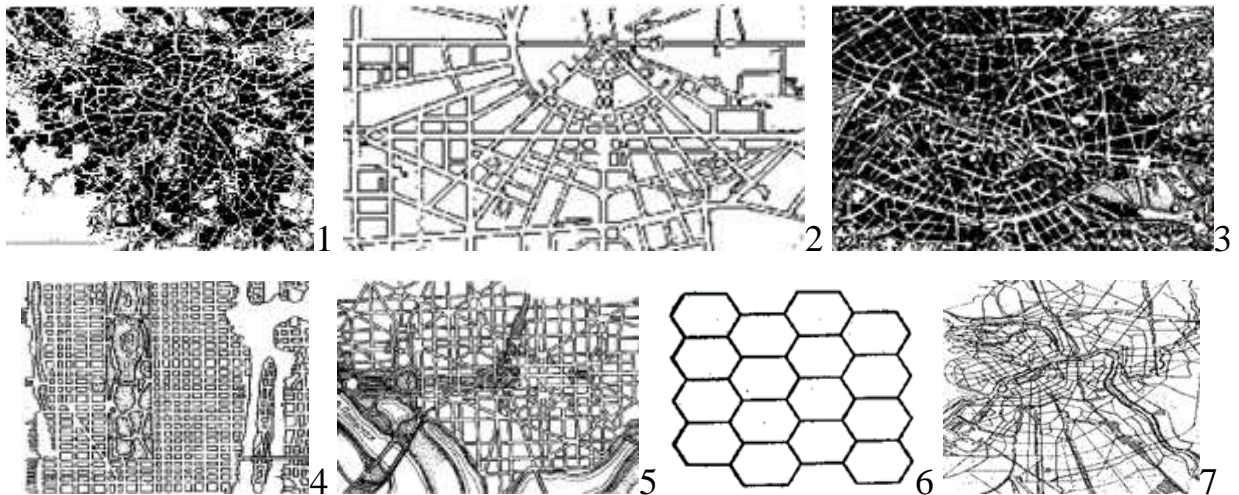


Рис. 1.11. Принципові схеми планувальних структур поселень:

1. вільна; 2. радіальна; 3. трикутна; 4. прямокутна; 5. прямокутно-діагональна; 6. гексагональна; 7. комбінована

При районному плануванні, не залежно від його виду, передбачається чітке функціональне зонування (рис.1.12).

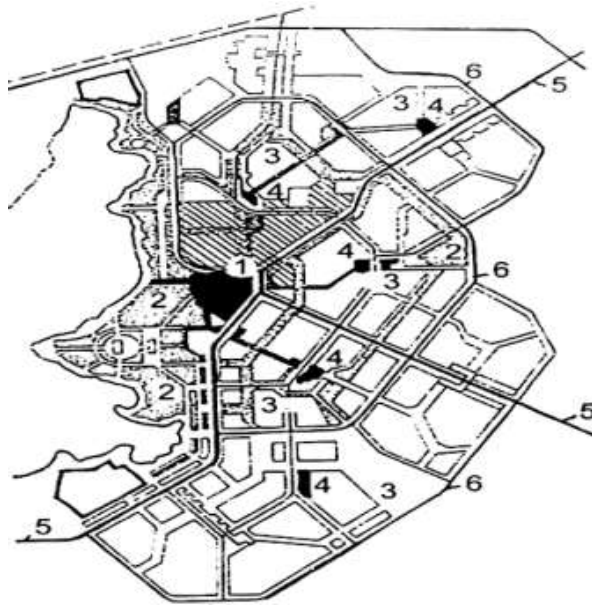


Рис. 1.12. Схема планувальної структури поселенської території міста (за В.Анікіним): 1. загальноміський центр; 2. паркова територія; 3 житловий район; 4. центр житлового району; 5. магістраль загальноміського значення; 6 магістраль районного значення

Єдина система територіальної організації та планування після розпаду Радянського Союзу в грудні 1991 року перестала існувати.

Сучасна система територіального планування в Україні склалася під впливом багатьох чинників і об'єднує досвід радянського та пострадянського планування з деякими елементами європейських практик планування.

Базові положення щодо здійснення забудови територій населених пунктів та інших територій на державному, регіональному та місцевому рівнях закладено у ДБН Б.2.2-12:2019 «Планування і забудова територій» [8].

### **Висновки до розділу 1**

Проблемам просторового розвитку та просторового планування присвятили наукові праці багато науковців як зарубіжних, так і вітчизняних, проте просторове планування Закарпатської області і Берегівської МТГ, зокрема, не досліджувалося.

Закордонний досвід показує, що успішне планування розвитку територіальних громад можливе лише за умови комплексного підходу, який поєднує соціальні, економічні та екологічні аспекти, а також за активної участі місцевих мешканців.

Сучасна система територіального планування в Україні склалася під впливом багатьох чинників і на сьогодні об'єднує в собі досвід радянського та пострадянського планування з деякими елементами європейських практик планування і розглядається на державному, регіональному та місцевому рівнях.

## РОЗДІЛ 2.

### КОМПЛЕКСНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОСТОРОВОГО ПЛАНУВАННЯ ТЕРИТОРІЇ

#### 2.1. Просторове планування як вид діяльності у розвитку сучасного суспільства

До 2014 року в Україні існувало 11 520 територіальних громад: 458 міських, 783 селищних і 10 279 сільських (рис.2.1). З огляду на незадовільну спроможність переважної більшості органів місцевого самоврядування здійснювати власні та делеговані повноваження на належному рівні у 2014 році в Україні розпочалася реформа «децентралізація». Децентралізація є важливим етапом розвитку багатьох країн світу [10].



Рис.2.1. Кількість громад в Україні до 2014 р.

В результаті 24 розпорядження Кабінету Міністрів України щодо визначення адміністративних центрів та затвердження територій громад областей, від 12 червня 2020 р., в країні створено 1469 територіальних громад (в т.ч. 31 територіальна громада на непідконтрольній території в межах Донецької та Луганської областей) (рис.2.2).

Децентралізація дозволяє краще задовольняти потреби громадян через місцеве управління охороною здоров'я, освітою та соціальними послугами. Ключовим чинником успіху є можливість місцевих органів збирати власні податки і розпоряджатися ними, що забезпечує стабільність громаді.



Рис.2.1. Кількість територіальних громад в Україні, станом на 2020 р.

Децентралізація, за умови належної підтримки та інфраструктури, є потужним інструментом для забезпечення ефективного управління та сталого розвитку територій.

«Сталий розвиток – це розвиток, який задовольняє потреби сучасності, але не ставить під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольняти свої потреби» (Доповідь «Наше спільне майбутнє» Гру Харлем Брутланда, голови Міжнародної комісії з питань екології та розвитку ООН, 1987 р., ООН.).

Сталий розвиток і просторове планування є двома взаємопов'язаними концепціями, які сприяють розвитку територій та міст з урахуванням потреб нинішніх і майбутніх поколінь, збереження природних ресурсів і покращення якості життя. Сталий розвиток передбачає таке використання ресурсів, яке задовольняє потреби сьогодення, не ставлячи під загрозу можливість задовольняти потреби майбутніх поколінь [27]. Основні принципи сталого розвитку включають:

- економічну сталість: створення умов для економічного розвитку, який би не шкодив навколишньому середовищу і забезпечував довгострокову вигоду для всіх.
- соціальну сталість: забезпечення соціальної рівності, доступу до основних послуг та збереження культурної спадщини.
- екологічну сталість: збереження біорізноманіття, ефективне використання природних ресурсів та зменшення забруднення (рис.2.3).





Рис.2.3. Сталий розвиток

Просторове планування є важливим інструментом для забезпечення сталого розвитку (рис.2.4). Воно включає в себе довгострокове планування використання землі та ресурсів для забезпечення соціальних, економічних і екологічних потреб громади [16,22]. Основні принципи просторового планування для сталого розвитку:

- розумне використання земель (уникання надмірної урбанізації та забруднення, зберігаючи природні екосистеми і аграрні території);
- ефективна інфраструктура (створення інфраструктури, яка підтримує сталий розвиток, зокрема енергоефективне будівництво, розвиток громадського транспорту та альтернативних джерел енергії);
- багатофункціональне використання простору (створення середовища, яке дозволяє комбінувати різні функції, щоб зменшити потребу в пересуванні та знизити екологічний слід).

«Цілі сталого розвитку» ухвалені на період від 2015 до 2030 року і нараховують 17 Глобальних цілей, яким відповідають 169 завдань [27].



Рис.2.4. Просторове планування і сталий розвиток

В Україні потрібно сприяти інтеграції принципів сталого розвитку в процес просторового планування на всіх рівнях – від місцевого до національного. Важливим аспектом є залучення місцевих громад до прийняття рішень щодо розвитку територій, що дозволить краще врахувати потреби населення та забезпечити успіх планів. Створення ефективної системи управління природними ресурсами та збереження екосистем має стати пріоритетом у розвитку міст та сіл.

Сталий розвиток і просторове планування є ключовими компонентами для забезпечення гармонійного і ефективного розвитку територій, враховуючи як потреби людей, так і потреби природи.

Просторове планування за адміністративними рівнями розглядають на чотирьох адміністративних рівнях [16,22]:

1. національному,
2. регіональному (області),
3. субрегіональному (райони),
4. місцевому (населені пункти та ОТГ).

Національний рівень у просторовому плануванні в Україні представляють Генеральною Схемою Планування Території України. Генеральна Схема охоплює території всієї України і включає 27 креслень (схем) та текстових матеріалів. Графічні матеріали публічно доступні на веб-сайтах Мінрегіону та Державного проектного Інституту «ДІПРОМІСТО» (розробник Схем).

Регіональний (обласний) рівень представляють Схемою Планування Території Області (рис.2.5). У більшості областей є схеми планування, затверджені після 2010 р., тільки Київська з 1988 р. (згідно даних ресурсу РМАР).



Рис.2.5. Регіональний рівень: Схема Планування Території Області

На субрегіональному (районному) рівні не для всіх районів доступні дані. Більшість схем планування території району (298 схем із 490 районів) було розроблено та затверджено ще до 1992 року, ще про 130 районів бракує інформації (рис.2.6.).

Місцевий рівень представляють Генеральними планами населених пунктів (міст, селищ та сіл). В Україні існує 29726 населених пунктів, з них 11605 (40%) не мають даних, а 13900 (47%) мають генеральні плани розроблені ще до 1992 р. (рис.2.7.).

Місцевий рівень – Об'єднані територіальні громади (ОТГ) (рис.2.8.). Створення 1470 ОТГ та затвердження закону № 2280 (встановлює тип документації з просторового планування для території ОТГ – Комплексний

план просторового розвитку території громади), визначають необхідну правову базу для ОТГ.

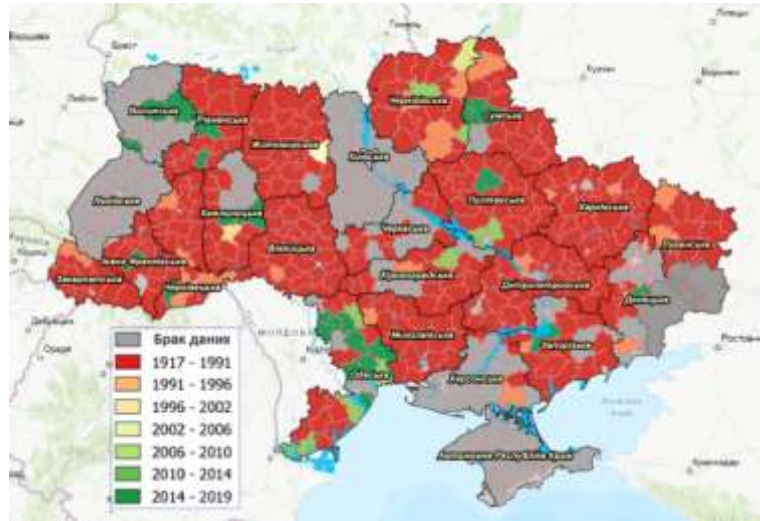


Рис.2.6. Субрегіональний рівень

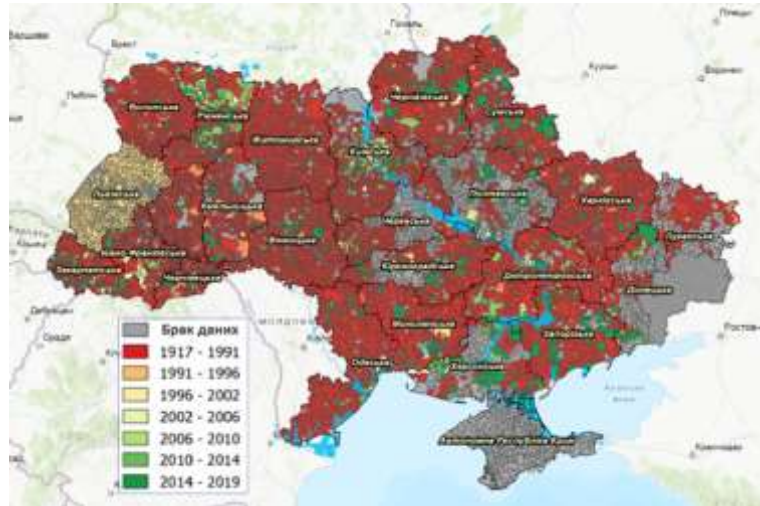


Рис.2.7. Місцевий рівень – Населені пункти

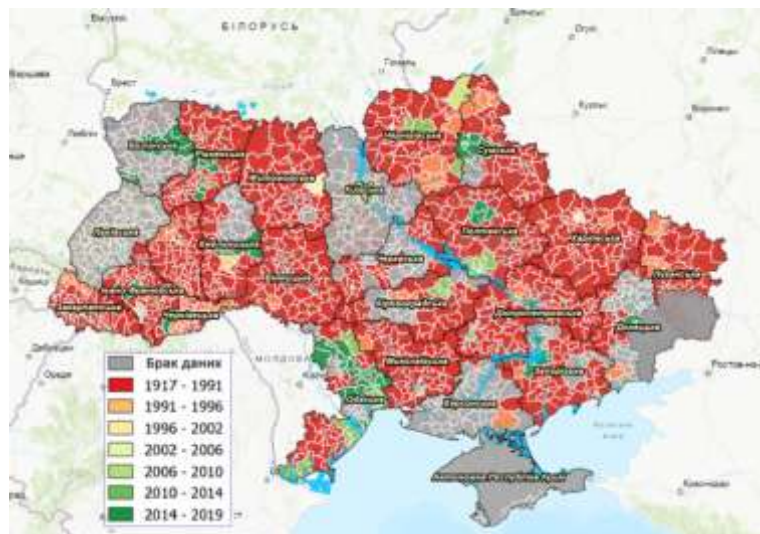


Рис.2.8. Місцевий рівень – Об'єднані територіальні громади

Містобудівна документація узгоджується на всіх рівнях [21]:

- на рівні просторового планування в Україні: Генеральна схема планування території України – Схема планування території області – Схема планування території району – Комплексний план просторового розвитку території громади.
- на місцевому рівні: Комплексний план просторового розвитку території громади – Генеральний план населеного пункту – План зонування – Детальний план території.

Просторове планування для об'єднаних територіальних громад дозволяє раціонально формувати простір відповідно до потреб громади та місцевих умов, зберегти екологічні, культурні та ландшафтні цінності та врахувати економічні та соціальні умови ОТГ.

Основним видом містобудівної документації на місцевому рівні є схема просторового планування території громади, яка визначає основні принципи і напрямки планувальної організації та функціонального призначення території ОТГ.

Схема просторового планування території громади складається з графічних та текстових матеріалів [9,16,22].. До графічних матеріалів належать:

- ситуаційна схема;
- план існуючого використання території громади;
- схема природної та техногенної небезпеки;
- схема інженерної підготовки та захисту території від надзвичайних ситуацій природного та техногенного характеру;
- проєктний план;
- схема, яка відображає реалізацію на території громади стратегії її розвитку;
- схема реформування мережі медичних закладів;
- схема реформування мережі освітніх закладів;
- схема інженерних мереж;

- ландшафтний план (рис.2.9).



Рис.2.9. Складові Схеми просторового планування території громади

Комплексний план просторового розвитку території територіальної громади – це одночасно містобудівна документація на місцевому рівні та документація із землеустрою, яка визначає планувальну організацію та функціональне призначення території громади, основні принципи та напрями формування її єдиної системи обслуговування населення та ін. [15,16].

## 2.2. Чинники, що мають вплив на просторове планування території

В умовах воєнного стану в Україні пріоритетом ОТГ на сьогодні стає визначення першочергових завдань, що мають забезпечити максимальну ефективність в управлінні ресурсним потенціалом відповідних територій, зокрема, своєчасне забезпечення нагальних потреб фронту та для внутрішньо переміщених осіб організацію життєдіяльності, а також налагодження всіх процесів, які мають безпосередній вплив на розвиток територій.

Розвиток просторового планування об'єднаних територіальних громад є важливим етапом для забезпечення сталого та ефективного розвитку місцевих територій. На цей процес впливають різні чинники, які сформувались під впливом процесів глобалізації. До чинників, які мають вплив на просторове планування території відносять:

- соціально-економічні,
- природно-кліматичні;
- містобудівні;
- функціонально-типологічні

- технічно-технологічні;
- культурно-історичні (рис.2.14).



Рис.2.14. Чинники, які впливають на просторове планування території ОТГ

**Соціально-економічні** чинники розглядають законодавчі ініціативи та інструменти планування, децентралізацію та автономію місцевого самоврядування, співпрацю з державними та приватними структурами, бюджетні можливості ОТГ та інвестиційну привабливість, розвиток підприємництва та малого бізнесу, ріст рівня якості та зміни структури системи обслуговування, динаміку демографічної та соціальної структури населення, міграцію населення та урбанізацію територій. Демографічна складова характеризує демографічну ситуацію, трудовий потенціал та стан населення. ОТГ, що мають економічну спеціалізацію в аграрному секторі, повинні враховувати земельне використання для сільського господарства та розвиток сільських територій. Для ОТГ, що мають значний промисловий потенціал, важливо розробляти плани розвитку інфраструктури для підтримки виробничих потужностей.

**Природно-кліматичні** чинники визначають наявність ресурсів, особливості природного середовища, рекреаційні умови проживання населення, екологічну ситуацію та впливають на стандарти і спосіб життя мешканців регіону. Питання екологічної стійкості є важливим аспектом просторового планування. ОТГ мають враховувати природні ресурси, захист ландшафтів, збереження біорізноманіття, а також ефективне використання природних ресурсів для забезпечення сталого розвитку. Проблеми зміни клімату можуть вимагати адаптації просторового планування до нових

екологічних реалій, зокрема через запобігання повеням, посухам, підвищенню рівня води в річках або забезпечення енергоефективності будівель.

**Містобудівні** чинники визначають географічне положення території, наявність та дефіцит природних територій, розвиток групової системи розселення і міжселищних зав'язків, близькість до центральних транспортних розв'язок та основних магістралей, розвиток міської і регіональної транспортної та комунальної інфраструктури, що стримують або стимулюють розвиток території.

**Функціонально-типологічні** чинники впливають на вдосконалення структури функціонально-технологічних процесів, зміцнення територіальних господарств, розвиток і розширення функцій обслуговування населення, зміни вимог до архітектурно-планувальної організації будівель та інше.

**Технічно-технологічні** чинники сприяють можливості оперативного впровадження геоінформаційних систем (ГІС), науково-технічних досягнень, енергозберігаючих та інноваційних технологій, надають нові стимули для розвитку території і сприяють більш ефективному і сталому розвитку.

**Культурно-історичні** чинники включають культурну спадщину та традиції регіону. У плануванні територій ОТГ важливо враховувати культурні, історичні та архітектурні особливості, місцеві традиції та звичаї. Це дозволяє зберігати унікальність території, формувати місцеві конкурентні переваги, підтримувати розвиток туризму та підвищувати соціальну згуртованість громади. Важливим аспектом планування є підтримка культурної різноманітності і забезпечення рівних можливостей для всіх членів громади, включаючи меншини, людей з інвалідністю.

Розвиток просторового планування ОТГ залежить від поєднання багатьох чинників, включаючи правову базу, фінансові можливості, соціально-економічні потреби, екологічні та інфраструктурні вимоги. Успішне планування вимагає інтегрованого підходу, залучення громадськості та адаптації до змінних умов розвитку та викликів, таких як зміна клімату та економічна нестабільність.



### **2.3. Особливості просторового планування території**

Просторове планування території – це процес, який включає розробку та реалізацію стратегій і планів для ефективного використання землі та інших ресурсів на певній території з метою забезпечення її сталого розвитку [16,22].

Інтегроване просторове планування території – це процес, який враховує всі аспекти розвитку території (економічні, соціальні, екологічні, культурні та технічні), забезпечує їх взаємодію для досягнення сталого розвитку, і є важливим інструментом для ефективного та інклюзивного розвитку громад та регіонів.

Комплексний підхід дозволяє враховувати взаємозв'язки між різними сферами діяльності та забезпечує баланс між економічним розвитком, збереженням природних ресурсів та соціальними потребами.

Принцип сталого розвитку вимагає, щоб територіальне планування забезпечувало потреби нинішнього покоління без шкоди для здатності майбутніх поколінь задовольняти свої потреби, завдяки збереженню природних ресурсів, зниженню екологічного впливу, а також сприянню соціальної рівності та економічному благополуччю громади. Необхідне стратегічне планування інфраструктури, забудови, сільськогосподарських та промислових територій.

Інтегроване планування має включати участь всіх мешканців місцевих громад, зацікавлених сторін та експертів на всіх етапах – від розробки до реалізації планів. Планування повинно забезпечувати рівний доступ до ресурсів і послуг для всіх груп населення, зокрема для уразливих верств (пенсіонерів, інвалідів, малозабезпечених, національних меншин). Врахування соціальних потреб на кожному етапі розвитку території дозволяє досягти рівноваги між різними соціальними групами, покращує прийняття рішень, робить процес планування більш прозорим і підзвітним.[16].

Планування повинно бути гнучким і здатним адаптуватися до змін, таких як зміни клімату, демографічні тенденції або технологічні інновації.

Інтегроване планування вимагає використання новітніх технологій і інструментів, таких як геоінформаційні системи (ГІС), моделювання сценаріїв, цифрові картографічні ресурси, що дозволяють більш точно і ефективно розробляти плани та здійснювати моніторинг процесу реалізації. Це означає необхідність періодичних переглядів і коригувань планів, щоб вони залишались актуальними та ефективними в умовах змінюваного середовища.

Інтегроване планування має на меті забезпечити збалансований розвиток між різними функціями території – житловими, промисловими, рекреаційними та іншими зонами. Збалансоване використання простору дозволяє уникнути перенавантаження певних територій і забезпечує рівномірний розвиток в межах громади або регіону.

Інтегроване просторове планування повинно враховувати межі між територіями, що можуть перебувати під юрисдикцією різних органів влади чи держав. Співпраця між сусідніми громадами або навіть країнами дозволяє ефективно вирішувати спільні проблеми, такі як забруднення довкілля, управління водними ресурсами або розвиток інфраструктури.

Важливо також забезпечити ефективне планування транспортної і комунікаційної інфраструктури, що дозволить поліпшити зв'язок між різними частинами території. Це включає в себе розвиток транспорту, який буде доступним для всіх мешканців, зокрема для віддалених поселень або сільських районів.

Принцип збереження культурної і історичної спадщини передбачає врахування культурних та архітектурних особливостей території під час планування. Це може включати збереження історичних об'єктів, традиційних поселень, архітектурних пам'яток, що мають важливе значення для громади.

Інтегроване просторове планування території є важливим інструментом для забезпечення сталого, ефективного та інклюзивного розвитку громад та регіонів. Використання принципів комплексного підходу, гнучкості, екологічної сталості та участі громадськості дозволяє створити середовище,

яке відповідає вимогам часу і забезпечує довгостроковий успіх у розвитку територій (рис.2.15).



Рис.2.15. Принципи інтегрованого просторового планування громад

Оскільки громада не може розвиватися виключно у межах поселення, а повинна функціонувати як цілісна система, необхідно здійснювати просторове планування й за межами населених пунктів. Ці функції допоможе здійснити - Комплексний план просторового розвитку. Він є одночасно містобудівною документацією і документацією із землеустрою на місцевому рівні.

Запровадження комплексного просторового планування ОТГ скасовує необхідність розробки декількох видів МД, документації із землеустрою, охорони навколишнього середовища, об'єктів культурної спадщини [15,28].

На сьогодні, окрім позитивних змін та тенденцій, питання просторового планування має і ряд проблем. Зокрема, дуже відчутний вплив повномасштабної військової агресії росії в Україні, не врегульовані картографічної основи для створення комплексних планів; не забезпечено практичної можливості внесення даних з комплексного плану до Держгеокадастру та містобудівних кадастрів; не завжди відновлюються субвенції Держбюджету для створення комплексних планів та залучення коштів міжнародних фінансових організацій.

Просторове планування території – це є процес, який включає розробку та реалізацію стратегій і планів для ефективного використання землі та інших

ресурсів на конкретній території з метою забезпечення її сталого розвитку [16,22]. Особливості просторового планування можуть варіюватися у залежності від масштабу планування відповідно до рівня (групада, регіон, країна), і конкретних умов, але існують загальні аспекти, які визначають його специфіку:

*Правова і нормативна основа.* Чітка правова регламентація визначає порядок здійснення всіх етапів планування та реалізації проєктів (регулювання використання землі, збереження природних ресурсів, архітектурні норми, стандарти будівництва та інші правові аспекти). Правова основа також забезпечує виконання законів і контролює дотримання встановлених стандартів і норм.

*Стратегічне планування.* Просторове планування здійснюється на різних рівнях: від локального (планування міста чи села) до національного (планування регіонів або держави в цілому). Орієнтоване на використання внутрішнього потенціалу регіону та на підвищення якості життя мешканців громади.

*Інтеграція.* Просторове планування повинно інтегрувати різні сектори економіки та суспільства: економіку, екологію, соціальні послуги, інфраструктуру та ін.. Це дозволяє забезпечити збалансований розвиток і уникнути конфліктів між різними видами діяльності на території. Постійний моніторинг змін та адаптація до них. Інтеграція існуючих європейських практик у систему територіального планування України.

*Корегування.* Корегування генеральних планів із врахуванням специфіки кожного регіону та його потреб.

*Принципи сталого розвитку.* ОТГ повинні враховувати екологічні обмеження та можливості для сталого розвитку. Особливо важливо забезпечити збереження природних територій, лісів, водних ресурсів і біорізноманіття. Просторове планування має передбачати екологічно чисті зони для рекреації та відпочинку, а також встановлення зелених зон.

Важливим є також розвиток системи управління відходами, енергоефективних технологій і зниження екологічного навантаження.

*Ідентичність території.* ОТГ мають свою унікальну культурну спадщину та історичні особливості, які повинні бути враховані під час планування. Це включає охорону культурних пам'яток, розвиток туристичної інфраструктури, а також інтеграцію традиційних практик у сучасний простір. Культурні особливості також можуть стати основою для розвитку економіки громади, наприклад, через розвиток екологічного та культурного туризму.

*Інклюзивність та діалог.* Просторове планування активно залучає місцеві громади, оскільки це дозволяє враховувати реальні потреби, проблеми та інтереси різних груп населення (молоді, пенсіонерів, інвалідів, сімей з дітьми). Більш ефективне управління територією можливе тільки за умови активної участі всіх громадян в плануванні та ухваленні рішень. Участь місцевих громад сприяє забезпеченню прозорості і підзвітності процесу планування, що збільшує його ефективність.

*Необхідні ресурси.* ОТГ мають обмежені земельні ресурси, тому важливо забезпечити їхнє раціональне використання, мінімізуючи марнотратство. Землі повинні бути розподілені за зонами: для житлової забудови, промисловості, рекреації, сільського господарства, лісового і водного господарства. Збалансоване використання земельних ресурсів дозволить оптимізувати просторове планування та зменшити екологічні ризики. Планування повинно сприяти розвитку місцевої економіки, створенню нових робочих місць, а також підтримці малих і середніх підприємств.

*Новітні технології у презентаціях територіальних планів.* Використання геоінформаційних систем (ГІС) при плануванні, оскільки вони дозволяють створювати інтерактивні карти та моделювати розвиток територій, прогнозувати зміни та оцінювати наслідки планованих змін.

Проаналізувавши сучасні тенденції щодо територіального планування у країнах Євросоюзу і Україні можна виділити особливості просторового планування територій ОТГ, а саме : правова і нормативна основа; стратегічне

планування; інтеграція; корегування; принципи сталого розвитку; ідентичність території; інклюзивність та діалог; необхідні ресурси; новітні технології у презентаціях територіальних планів (рис.2.16).

<b>законодавче підґрунтя</b>	розроблені правові та інституційні підґрунтя	
<b>стратегічне планування</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- інтегровані, орієнтовані на результат підхід до регіонального розвитку;</li> <li>- використання внутрішнього потенціалу регіону;</li> <li>- підвищення якості життя громадян</li> </ul>	
<b>інтеграція</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- моніторинг зміст та адаптація до них;</li> <li>- інтеграція існуючих стратегічних практик у систему територіального планування України</li> </ul>	
<b>корегування</b>	корегування загальної планів із врахуванням специфіки кожного регіону	
<b>принципи сталого розвитку</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- забезпечення сталого розвитку території зі збалансованим зростанням соціально, екологічних та економічних чинників;</li> <li>- база - міжнародні принципи зі створення умов для комфортного життя людини;</li> <li>- впровадження інтегрованого просторового планування;</li> <li>- перехід на комплексне просторове планування, але стратегічне реалізації цілей сталого розвитку</li> </ul>	
<b>ідентичність території</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- віднаходження ідентичності території;</li> <li>- врахування специфіки кожного регіону із залученням до її обговорення окремих територіальних громад;</li> <li>- формування спільного простору для розвитку територіальних громад на основі нової ідентичності громади</li> </ul>	  <p>ВЕСКО. ПЛСТ      Березин, Фістаків, с.Ірп</p>
<b>інклюзивність та діалог</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- соціальна інклюзивність на основі для створення сталого і демократичного середовища для всіх груп населення;</li> <li>- залучення громадян та соціальних партнерів до процесу просторового планування;</li> <li>- конструктивний діалог між всіма зацікавленими</li> </ul>	
<b>необхідні ресурси</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- інформаційне забезпечення;</li> <li>- технічне забезпечення;</li> <li>- людське забезпечення (сертифікований архітектор, сертифікований інвестор-землеволодівець);</li> <li>- ресурси</li> </ul>	
<b>новітні технології у презентаціях територіальних планів</b>		 

Рис.2.15. Особливості просторового планування територій ОТГ

## Висновки до розділу 2

Розглянуто вплив децентралізації на просторове планування територій. Визначено роль просторового планування як інструменту для досягнення цілей сталого розвитку. Проаналізовано просторове планування за адміністративними рівнями (національний, регіональний (області), субрегіональний (райони), місцевий (населені пункти та ОТГ)). Розглянуто складові схеми плану просторового планування.

Визначено чинники, які впливають на просторове планування території, зокрема, соціально-економічні, природно-кліматичні, містобудівні, функціонально-типологічні, технічно-технологічні, культурно-історичні.

Запропоновано особливості просторового планування.

### РОЗДІЛ 3. ПРОЄКТНІ ПРОПОЗИЦІЇ

Берегівський район – колишня адміністративно-територіальна одиниця у південно-західній частині Закарпатської області. Населення станом на 1.08.2013 становило 51 842 осіб. Площа району – 635 км<sup>2</sup> (рис.3.01). Район було ліквідовано у липні 2020 року, у зв'язку з проведенням адміністративно-територіальної реформи [1,2,3].

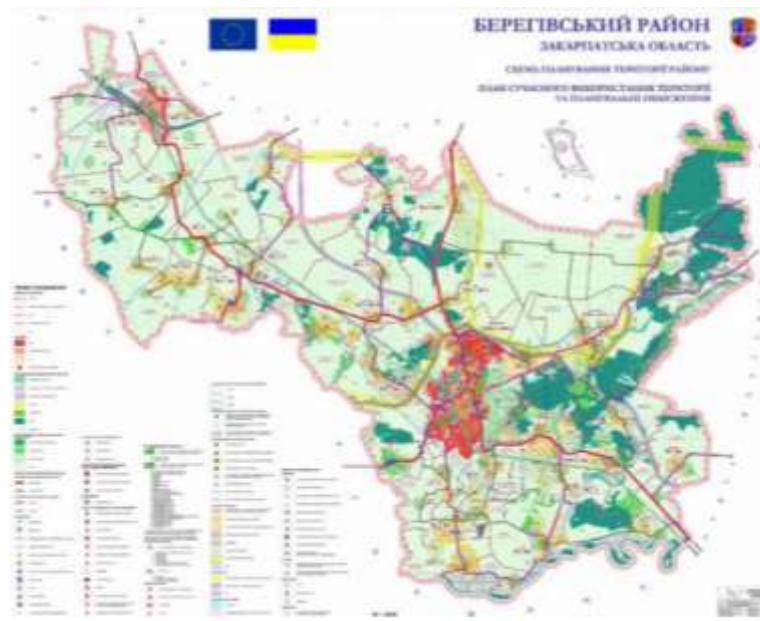


Рис. 3.01 Схема колишнього Берегівського району



Рис.3.02. Розташування Берегівського району у Закарпатській області

На основі району утворено 10 територіальних громад, зокрема і Берегівську міську територіальну громаду (далі – Берегівська МТГ) (рис.3.03).

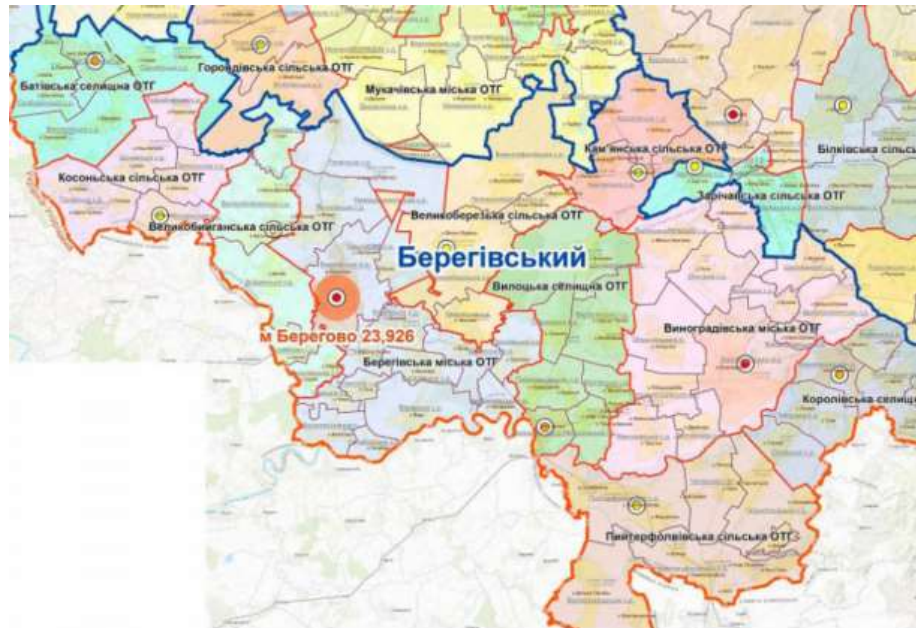


Рис. 3.03 Схеми територіального поділу Берегівського району

### 3.1. Існуюче використання території Берегівської МТГ

Процес децентралізації влади, що розпочався в Україні, призвів до утворення 12 червня 2020 року Берегівської міської територіальної громади шляхом об'єднання Берегівської міської ради та Бадалівської, Бенянської, Боржавської, Варівської, Великобактянської, Галаборської, Гатянської, Гечанської, Кідьошської, Мужіївської, Оросіївської, Четфалвівської, Чомської і Яношівської сільських рад Берегівського району Закарпатської області (рис.3.04) [1,2,3].

Адміністративний центр – м. Берегове.

Кількість населених пунктів – 17 (1 місто і 16 сіл).

Площа територіальної громади – 25,3 тис. га (17,5% площі Берегівського району).

Чисельність населення громади на 01.01.2023 р. – 40 744 особи, з яких 3 636 дітей [2,20]. На кінець червня 2023 року у Берегівській громаді зареєстровано 6 493 внутрішньо переміщених осіб.





Рис.3.04. Картохема Берегівської МТГ Закарпатської області  
 На території громади знаходиться вісімнадцять населених пунктів :

- м. Берегове (24580 осіб)
- с. Бадалово (1714 осіб)
- с. Бене (1409 осіб)
- с. Боржава (1502 осіб)
- с. Вари (3147 осіб)
- с. Велика Бакта (1047 осіб)
- с. Галабор (752 осіб)
- с. Гать (3202 осіб)
- с. Чикош-Горонда (80 осіб)
- с. Геча (1030 осіб)
- с. Кідьош (895 осіб)
- с. Мужієво (2086 осіб)

- с. Оросіїво (895 осіб)
- с. Четфалва (755 осіб)
- с. Чома (916 осіб)
- с. Яноші (2846 осіб)
- с. Балажер (816 осіб).

У громаді проживає 1/5 населення Берегівського району.

Берегівська МТГ межує з Великобийганською, Горондівською, Мукачівською, Великоберезькою та Вилицькою територіальними громадами.

Берегівської МТГ представлена на Плані існуючого використання території Берегівської МТГ (рис.3.05.).



Рис.3.05. План існуючого використання території Берегівської МТГ

При плануванні території Берегівської МТГ та проєктуванні на ній житлових, громадських та виробничих будівель і споруд застосовують планувальні обмеження, які були встановлені законодавством, місцевими земельними планами, ДБН та іншими регулятивними документами.

На території Берегівської МТГ виділяють обмеження:

1. санітарно-захисна зона;

2. охоронна зона;
3. санітарний розрив;
4. зони санітарної охорони;
5. прибережно-захисна смуга.

Режим використання земель, що потрапляють в зону дії обмежень залежить від виду обмежень.

Планувальні обмеження для об'єктів Берегівської МТГ (табл.1).

Таблиця 1.

Планувальні обмеження

Тип об'єкта	Тип обмеження	Розмір зони обмеження	Назва документу
1	2	3	4
ЛЕП 10 кВ	Охоронна зона	10 м по обидві сторони лінії від крайніх проводів	Правила охорони електричних мереж (постанова КМУ від 04.03.1997 № 209)
ЛЕП 35 кВ	Охоронна зона	15 м по обидві сторони лінії від крайніх проводів	Правила охорони електричних мереж (постанова КМУ від 04.03.1997 № 209)
ЛЕП 150 кВ	Охоронна зона	25 м по обидві сторони лінії від крайніх проводів	Правила охорони електричних мереж (постанова КМУ від 04.03.1997 № 209)
Підстанції 35/10 кВ	Охоронна зона	3 м від огорожі	Правила охорони електричних мереж (постанова КМУ від 04.03.1997 № 209)
Трансформаторні підстанції 10/0,4 кВ	Охоронна зона	3 м	Правила охорони електричних мереж (постанова КМУ від 04.03.1997 № 209)
ГРП	Охоронна зона	150 м від огорожі	Правила охорони магістральних трубопроводів (постанова КМУ від 16.11.2002 № 1747)

Водопровід	Охоронна зона		Правила охорони магістральних трубопроводів (постанова КМУ від 16.11.2002 № 1747)
Каналізація			
р. Тиса	Прибережно-захисна смуга	100 м	Ст. 88 Водного кодексу України
р. Боржава			
Ставки більше 3 га	Прибережно-захисна смуга	50м	Ст. 88 Водного кодексу України
Свердловини	Зони санітарної охорони	50м	Таблиця 8.10 ДБН 360-Містобудування. Планування і забудова міських і сільських поселень (Наказ Держкоммістобудування 17.04.1992 № 44)
Пам'ятки археології	Охоронна зона	100-300 м від межі культурного шару	паспорт об'єкту
Господарські двори	Санітарно-захисна зона	100 м від межі об'єкту	Додаток № 5 до ДСП планування та забудови населених пунктів (наказ Мін. охорони здоров'я України від 19.06.1996 р. № 173)
Кладовище	Санітарно-захисна зона	300 м від межі об'єкту	Додаток № 4 до ДСП планування та забудови населених пунктів (наказ Мін. охорони здоров'я України від 19.06.1996 р. № 173)
Звалища	Санітарно-захисна зона	500 м від межі об'єкту	Додаток № 4 до ДСП планування та забудови населених пунктів (наказ Мін. охорони здоров'я України від 19.06.1996 р. № 173)
АЗС	Санітарно-захисна зона	50 м	Державні санітарні правила планування та

			забудови населених пунктів (наказ Мін. охорони здоров'я України від 19.06.1996 р. № 173)
Автомобільні шляхи Е-58, Е-81, М23, М24, М25	Санітарний розрив	50м	Державні санітарні правила планування та забудови населених пунктів (наказ Мін. охорони здоров'я України від 19.06.1996 р. № 173)

### 3.2. Функціонально-планувальна структура Берегівської МТГ

Загальна площа земель Берегівської МТГ становить 25 314,7 га. Структуру земельного фонду Берегівської МТГ землі різного призначення (рис.3.06) [1,2,20].

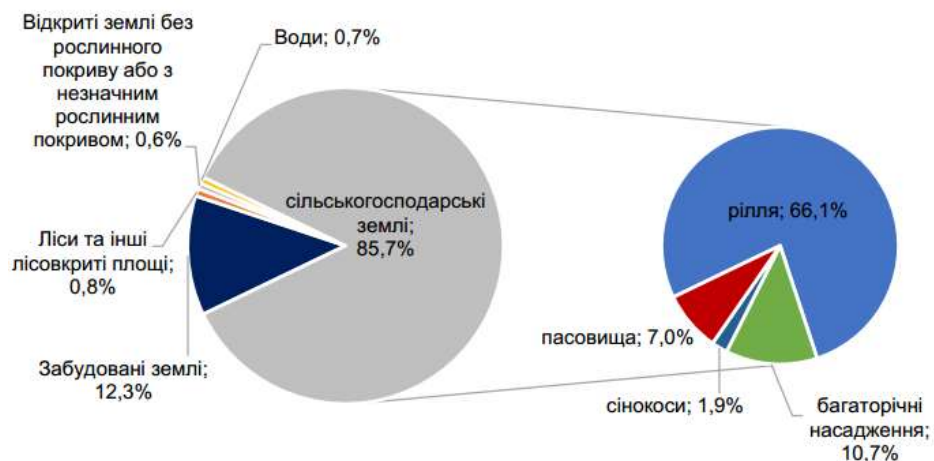


Рис.3.06 Структура земельного фонду Берегівської МТГ, %

У структурі земельного фонду Берегівської МТГ 85,7% займають сільськогосподарські землі (відповідний середній показник по Україні –  $\approx 70\%$ ). З них левову частку займає рілля.

Під об'єктами забудови перебуває 12,3% земель громади (у т.ч. 705,1671 га – це землі під житловою забудовою, 119,155 га – землі, які використовуються для відпочинку та інші відкриті землі). 39,5168 га земель громади використовуються для технічної інфраструктури – видалення

відходів, водозабезпечення та очищення стічних вод, виробництва та розподілення електроенергії.

Територія Березівської МТГ має сприятливі кліматичні умови для вирощування зернових культур, овочівництва, тваринництва.

На території Березівської МТГ передбачають розвиток функціональних зон:

- рекреаційно-туристична зона (територія м. Берегове, Кідьошського, Мужіївського, Четфалівського та Бенянського старостинських округів);
- оздоровчий центр (м. Берегове);
- центр розселення другого рівня (м. Берегове);
- зона прикордонного співробітництва (територія м. Берегове, Четфалівського та Чомського старостинських округів) (рис.3.07).



Рис.3.07 Березівська МТГ на Схемі планування території Закарпатської області на період до 2031 року

Інфраструктура торгівлі та сфери послуг громади налічує майже 440 об'єктів, більшість (62%) з яких розташовані у м. Берегове, оскільки у місті проживає майже 54% населення громади [20,23].

### 3.3. Транспортна інфраструктура Берегівської МТГ

Сьогодні, просторове планування територій базується також і на транспортних зв'язках різного рівня (міжнародних, регіональних, місцевих (поселення) для різних видів транспорту, пішохідних та велосипедних доріжках. Внаслідок децентралізації влади, місцеві органи самоврядування отримали відповідальність за тисячі км вулиць, доріг та тротуарів міст і сіл громади.

Транспортна інфраструктура території це – лінійні, площинні, точкові об'єкти, які є основою планувальної структури території та її планувальним каркасом і також забезпечують транспортні зв'язки в межах території громади і назовні. Запорукою розвитку територіальної громади в різних аспектах є її наявна та розвинута транспортна мережа, до якої належать сполучення між населеними пунктами і зв'язки у поселеннях.

Відстань від центру громади (м. Берегове) до м. Ужгорода автомобільною дорогою 69 км, до міжнародних пунктів пропуску на україно-угорському кордоні: до пункту пропуску «Лужанка – Берегшурень» – 8,3 км; до пункту пропуску «Косино» – 24,5 км; до пункту пропуску «Вилок» – 25 км; до пункту пропуску «Дзвінкове» – 32 км.

Протяжність доріг загального користування, що проходять територією громади, становить 171,8 км, зокрема, дороги державного значення – 29,805 км, дороги обласні, місцевого значення – 27,821 км, дороги місцевого значення – 114,221 км [17,23].

Через Берегівську МТГ проходять транспортні шляхи [17] :

- європейський автошлях E58 (Відень – Ростов-на-Дону);
- автомобільний шлях міжнародного значення М-23, протяжністю 50 км (Берегове – Виноградів – Велика Копаня) збігається з частиною європейського маршруту E81 (Мукачево – Бухарест);
- автомобільний шлях міжнародного значення М-24, протяжністю 62,1 км (Велика Добронь – Мукачево – Берегове – контрольно-пропускний пункт «Лужанка»);

- автомобільний шлях міжнародного значення М-25, протяжністю 58,9 км (Контрольно-пропускний пункт «Соломоново» – Велика Добронь – Яноші);
- автомобільний шлях обласного значення О-070101, 18,6 км (Берегове – Дийда – Велика Бийгань – Гут);
- автомобільний шлях обласного значення О-070102 (Берегове – Бадалово – Вари – Боржава);
- автомобільний шлях обласного значення О-070105 (Бадалово – Державний кордон України з Угорщиною);
- автомобільний шлях обласного значення О-070107 (Берегове – Затишне – Кідьош);
- автомобільний шлях обласного значення О-070108 (Оросієво – Пушкіно – Підвиноградів);
- автомобільний шлях обласного значення О-070109 (Батьово – Баркасово – Яноші);
- автомобільний шлях обласного значення О-070110 (Берегове – Кам'янське);
- автомобільний шлях районного значення С-070101 (Берегове – Мочола);
- автомобільний шлях районного значення С-070103 (М-24 – Чікош Горонда – Берегуйфалу);
- автомобільний шлях районного значення С-070104 (Яноші – Чікош Горонда);
- автомобільний шлях районного значення С-070107 (Мочола – Гуняди – Вари – Четфалва)
- автомобільний шлях районного значення С-070112 (М-23 – Велика Бакта – Геча);
- автомобільний шлях районного значення С-070113 (Чікош Горонда – В. Береги – Бене);
- автомобільний шлях районного значення С-070115 (Боржава – Гребля).



*Залізничне сполучення.* На території Березівської громади наявні дві залізничні станції: вантажна «Берегове» та проміжна «Боржава», та три пасажирські залізничні зупинні пункти: «Велика Бахта», «Четово» та «Добросілля», що є частиною лінії «Батьово – Солотвино І» [23].

На території громади розташовані:

- СТО
  - ОФА - ремонт вантажівок, автобусів та спецтехніки, м. Берегове
  - WEST AUTO SERVICE, автомайстерня, м. Берегове
  - Dyzel' Servis, м. Берегове
  - Шиномонтаж, м. Берегове
  - Шиномонтаж Магазин шин і дисків, с. Гать
  - А&А Автомайстерня, с. Яноші
  - Шиномонтаж AVTO BOOM с. Яноші
  - Кузовний ремонт автомобілів, с. Яноші
- АЗС
  - Укрнафта, м. Берегове
  - WOG, м. Берегове
  - gas stations ANP, м. Берегове
  - ОККО, м. Берегове
  - Ukrnafta, м. Берегове
  - Azs Market, м. Берегове
  - Azs Shipo, м. Берегове
  - Sun Oil, м. Берегове
  - AMIC Energy, м. Берегове
  - АЗС Народна, м. Берегове
  - Motto, с. Яноші
  - AdBlue, с. Яноші
  - Sun Oil, с. Яноші
- Автомийка
  - Шиномонтаж та Автомийка, м. Берегове

- GoldWash for Ivandel, м. Берегове
- Megaclean Car Wash, м. Берегове
- Kézi autómósó, м. Берегове
- Берег автомойка, м. Берегове

Транспортна мережа громади представлена на Схемі транспортних шляхів сполучення Берегівської МТГ (рис.3.08).

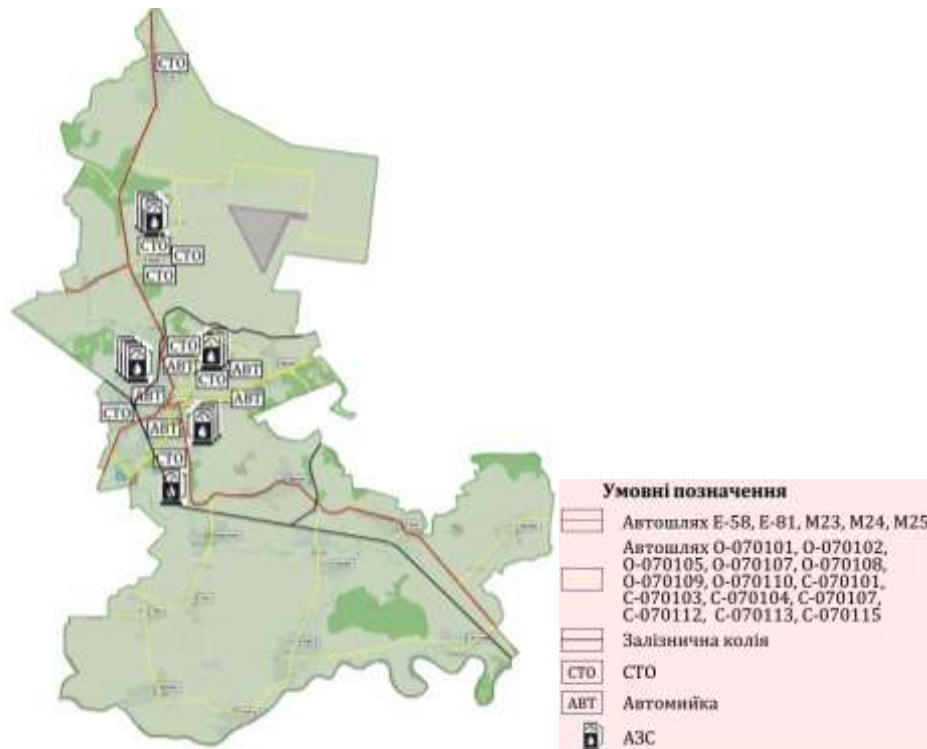


Рис.3.08. Схема транспортних шляхів сполучення Берегівської МТГ

### 3.4. Інженерні мережі та споруди Берегівської МТГ

У структурі житлового фонду міста Берегове переважають багатоквартирні будинки. Більшість помешкань міста забезпечені централізованим водо- та газопостачанням, а також водовідведенням. Загальна протяжність водопровідних мереж на території громади становить 39,7 км [20,23].

Житловий фонд сільських поселень громади в основному представлений приватними будинками без централізованого водопостачання та водовідведення. Проте, у селах Велика Бакта і Гать є і багатоквартирні

будинки, які забезпечені централізованим водопостачанням, а також водовідведенням

По території Берегівського громади проходять магістральні газопроводи «Союз», «Відгалуження на Угорщину I, II» з головними спорудами на них. Газопостачання населених пунктів здійснюється через 2 газорозподільні станції: ГРС «Берегово» та ГРС «Береги». Централізованим газопостачанням повністю або частково забезпечені усі сільські поселення Берегівської МТГ, окрім с. Боржава та с. Чікош-Горонда.

Експлуатаційний стан усіх водопровідних та каналізаційних мереж Берегівської МТГ оцінюється як задовільний, проте на окремих ділянках мереж є потреба у реконструкції або заміні труб.

На території громади загалом наявні повітряні лінії електропередачі 110 – 35 кВ ПАТ «Закарпаттяобленерго» та 96 трансформаторних підстанцій, у задовільному стані тих же рівнів напруги різної потужності [23].

Об'єктів альтернативної енергетики на території громади немає.

У м. Берегове наявне міське сміттєзвалище, яке потребує рекультивациі.

### **3.5. Соціальна інфраструктура Берегівської МТГ**

Відповідно до вимог ДБН Б.2.2-12:2019 населення має бути забезпеченим об'єктами культурно-побутового обслуговування [8].

#### **3.5.1. Мережа дошкільних та освітніх закладів Берегівської МТГ**

*Дошкільна освіта* є важливою сферою реалізації прав людини в забезпеченні рівних можливостей в отриманні освіти, є базою цілісного розвитку майбутніх громадян України, фундаментом творення нового освітнього процесу.

Дошкільна освіта у Берегівській МТГ упродовж 2021-2022 рр. забезпечувалася 27 комунальними та 4 приватними закладами дошкільної освіти, де загалом навчалася у 2021 р. – 1 388 дітей, а у 2022 р. – 1 278 дітей.

На території громади функціонують дошкільні навчальні заклади:

1. Заклад дошкільної освіти №1 "Малюток" Берегівської міської ради Закарпатської області, м. Берегове
2. Заклад дошкільної освіти № 2 "Веселка" Берегівської міської ради Закарпатської області, м. Берегове
3. Заклад дошкільної освіти №6 «Казка» Берегівської міської ради Закарпатської області, м. Берегове
4. Заклад дошкільної освіти №7 «Дзвіночок» Берегівської міської ради Закарпатської області, м. Берегове
5. Заклад дошкільної освіти №10 «Ялинка» Берегівської міської ради Закарпатської області, м. Берегове
6. Заклад дошкільної освіти № 11 «Тюльпан» Берегівської міської ради Закарпатської області, м. Берегове
7. Заклад дошкільної освіти № 12 "Берізка" Берегівської міської ради Закарпатської області, м. Берегове
8. Заклад дошкільної освіти №14 «Бджілка» Берегівської міської ради Закарпатської області, м. Берегове
9. «Гімназія імені П. Каталін Франгепан» (дошкільний підрозділ) Берегівської міської ради Закарпатської області, м. Берегове
10. Балажерський заклад дошкільної освіти Берегівської міської ради Закарпатської області, с. Балажер
11. Бадалівський приватний заклад дошкільної освіти «Еденкерт», с. Бадалово
12. Бенянський заклад дошкільної освіти Берегівської міської ради Закарпатської області, с. Бене
13. Боржавський заклад дошкільної освіти Берегівської міської ради Закарпатської області, с. Боржова
14. Варівський заклад дошкільної освіти Берегівської міської ради Закарпатської області, с. Вари

15. Варівський реформатський дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) "Турдеркерт" (приватна), с. Вари
16. Великобактянська початкова школа Берегівської міської ради Закарпатської області, с. Велика Бакта
17. Гатянський заклад дошкільної освіти Берегівської міської ради Закарпатської області, Центр розвитку дитини (дитячий садок «Маргарета»), с. Гать
18. Гатянський заклад дошкільної освіти-центр розвитку дитини (дитячий садок) "Маргарета"(приватна), с. Гать
19. Гечанський заклад дошкільної освіти Берегівської міської ради Закарпатської області, с. Геча
20. Мужіївський заклад дошкільної освіти Берегівської міської ради Закарпатської області, с. Мужієво
21. Оросіївська гімназія Берегівської міської ради Закарпатської області, с. Оросієво
22. Четфалвівська гімназія імені Жигмонда Моріца Берегівської міської ради Закарпатської області, с. Четфалва
23. Чомський заклад дошкільної освіти Берегівської міської ради Закарпатської області, с. Чома
24. Яношівський заклад дошкільної освіти "Білочка" Берегівської міської ради Закарпатської області, с. Яноші [12].

*Загальна середня освіта.* Станом на початок 2023 року мережу закладів загальної середньої освіти Берегівської МТГ формують 24 комунальні заклади [20] :

- 11 ліцеїв,
- 11 гімназій,
- 2 початкові школи.

Крім того, у громаді діє один приватний ЗЗСО – Приватний заклад «Гімназія ім. П. Каталін Франгепан».

11 із 25 (або 44%) комунальних закладів загальної середньої освіти громади розташовані у адміністративному центрі громади – м. Берегове.

Кількість учнів, які навчалися у комунальних ЗЗСО Берегівської МТГ упродовж останніх трьох років знизилася з 6 089 школярів у 2021 р., до 5 544 школярі у 2022 р. і до 5 270 школярів у 2023 р..

На території Берегівської громади розташовані навчальні заклади:

1. Берегівський ліцей «Платан» (275 учнів);
2. Берегівський ліцей імені Ф. Потушняка (701 учень);
3. Берегівський ліцей імені Ілони Зріні (268 учнів);
4. Берегівський ліцей імені Лайоша Кошута (684 учні);
5. Берегівський ліцей імені Мікеша Келемена (176 учнів);
6. Берегівський ліцей імені Габора Бетлена (297 учнів);
7. Ліцей імені Т.Г. Шевченка з поглибленим вивченням англійської мови (617 учнів);
8. Берегівська гімназія імені Есе Томаша (168 учнів);
9. Берегівська гімназія імені Ганни Горват (186 учнів);
10. Берегівська гімназія «Опре Рома» (370 учнів);
11. Берегівська гімназія імені Шандора Петефі (213 учнів);
12. Бадалівська гімназія імені Йозефа Гводані (138 учнів);
13. Бенянська гімназія (109 учнів);
14. Боржавська гімназія (86 учнів);
15. Варівський ліцей імені Ференца Ракоці II (376 учнів);
16. Галаборська гімназія (80 учнів);
17. Гатянський ліцей імені Ковача Вільмоша (303 учні);
18. Гечанська гімназія імені Кайді Лайоша (45 учнів);
19. Великобактянська початкова школа (16 учнів);
20. Кідьошська початкова школа (22 учні);
21. Мужіївський ліцей імені Яноша Гуняді (236 учнів);
22. Оросіївська гімназія (57 учнів);
23. Четфалвівська гімназія імені Жигмонда Моріца (75 учнів);

24. Чомський ліцей (103 учні);

25. Яношівський ліцей (колишня Яношівська ЗОШ) (364 учні);

26. Приватний заклад «Гімназія ім.П.Каталін Франгепан» (заклад початкової освіти з дошкільним відділенням, м. Берегове) (17 учнів).

*Інклюзивна освіта.* 37 дітей з особливими освітніми потребами отримували освітні послуги в закладах загальної середньої освіти у 2022-2023 н.р., а індивідуальне навчання за станом здоров'я мали 12 учнів ЗЗСО громади.

У Берегівській МТГ діють два інклюзивно-ресурсних центри [20,23]:

1. Комунальна установа «Міський інклюзивно-ресурсний центр Берегівської міської ради» (м. Берегове).
2. Комунальна установа «Бенянський інклюзивно-ресурсний центр» Берегівської міської ради Закарпатської області (с. Бене).

*Позашкільна освіта* у громаді надається [20,23]:

1. Комунальним закладом «Центр позашкільної освіти» Берегівської міської ради,
2. Дитячо-юнацькою спортивною школою Берегівської міської ради.

*Передвища та вища освіта* у громаді представлена закладами:

1. Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II, м. Берегове,
2. Фаховий коледж Закарпатського угорського інституту ім. Ференца Ракоці II, м. Берегове,
3. Комунальний заклад «Берегівський медичний фаховий коледж» Закарпатської обласної ради, м. Берегове,
4. Берегівський професійний ліцей сфери послуг, м. Берегове.

Мережа дошкільних та освітніх закладів Берегівської МТГ представлені на Схемі мережі дошкільних та освітніх закладів Берегівської МТГ (рис.3.09).



Рис.3.09. Схема мережі дошкільних та освітніх закладів Берегівської МТГ

### 3.5.2. Мережа первинної медичної допомоги Берегівської МТГ

Поштовхом розвитку процесу децентралізації стало реформування медичної галузі.

Медичне обслуговування населення Берегівської громади здійснюється комунальними та приватними закладами охорони здоров'я.

Станом на кін. березня 2023 р. Берегівський центр первинної медико-санітарної допомоги обслуговував 27 562 мешканці Берегівської громади. З них 67,1% – це жителі м. Берегове, 32,9% – мешканці сільських поселень громади. Послуги первинної медико-санітарної допомоги у Берегівському ЦПМСД станом на кін. березня 2023 р. загалом надавали 16 лікарів, з них – 13 у м. Берегове [20,23].

На території Берегівської МТГ розташовані медичні установи:

1. КНП «Берегівська лікарня ім. Б. Ліннера» Берегівської міської ради, м. Берегове;



2. КНП «Берегівський центр первинної медико-санітарної допомоги Берегівської міської ради», м. Берегове;
3. ТОВ «Берегмед» (ТОВ «Берегмед»), м. Берегове;
4. медичний центр «Превеншн» (ТОВ «ПРЕВЕНШН»), м. Берегове;
5. ФОП Маланка Г.О., м. Берегове;
6. КНП «Берегівський центр первинної медико-санітарної допомоги Берегівської міської ради», с. Бадалово;
7. КНП «Берегівський центр первинної медико-санітарної допомоги Берегівської міської ради», с. Бене;
8. КНП «Берегівський центр первинної медико-санітарної допомоги Берегівської міської ради», с. Вари;
9. КНП «Берегівський центр первинної медико-санітарної допомоги Берегівської міської ради», с. Гать;
10. КНП «Берегівський центр первинної медико-санітарної допомоги Берегівської міської ради», с. Яноші.

У громаді функціонує КНП «Обласний заклад з надання психіатричної допомоги, м. Берегова», що має у своїй структурі наступні відділення:

– у м. Берегове:

1. Поліклінічне відділення
2. Відділення первинного психотичного епізоду (чоловіче).
3. Відділення первинного психотичного епізоду (жіноче).
4. Психіатричне відділення (чоловіче).
5. Психосоматичне відділення.

– у селі Чикош-Горонда:

1. Психіатричне відділення (жіноче).
2. Дитяче відділення.
3. Психоневрологічне відділення.

Загальна проєктна потужність медичного закладу – 360 ліжок.

У місті Берегове наявні 13 аптек.

Аптека №98, с. Яноші

Мережа первинної медичної допомоги Берегівської МТГ представлена на Схемі мережі первинної медичної допомоги Берегівської МТГ (рис.3.10).



Рис.3.10. Схема мережі первинної медичної допомоги Берегівської МТГ

### 3.5.3. Мережа закладів культури Берегівської МТГ

На території Берегівської МТГ для здійснення культурно-просвітницької роботи, організації дозвілля мешканців функціонує 34 заклади культури і мистецтв [20,23].

Культурно-мистецькі установи та заклади Берегівської МТГ:

1. Комунальний заклад «Закарпатський обласний угорський драматичний театр» Закарпатської обласної ради, м. Берегове
2. Комунальний заклад «Берегівська школа мистецтв імені Золтана Кодая», м. Берегове, філіал у селі Вари
3. Комунальний заклад «Центр культури та дозвілля», м. Берегове
4. Комунальна установа «Музей Берегівщини», м. Берегове
5. Музей виноградарства і виноробства, м. Берегове
6. Музей-заповідник, с. Геча
7. Берегівський міський будинок культури, м. Берегове

8. Будинок культури, с. Гать (200 місць)
9. Будинок культури, с. Чома (350 місць)
10. Будинок культури, с. Яноші (430 місць)
11. Клуб, с. Геча (240 місць)
12. Клуб, с. Кідьош (170 місць)
13. Клуб, с. Бадалово (150 місць)
14. Клуб, с. Галабор (80 місць)
15. Клуб, с. Четфалва (100 місць)
16. Будинок села, с. Бене
17. Béthel Konferencia Központ Конференц-центр, с. Балажер
18. Комунальний заклад «Берегівська центральна бібліотека», м. Берегове
19. Берегівська Міська Бібліотека Beregszászi Városi Könyvtar
20. Бібліотека, с. Гать (5,8 тис. книг)
21. Бібліотека, с. Яноші (16,7 тис. книг)
22. Бібліотека, с. Кідьош (6,6 тис. книг)
23. Бібліотека, с. Велика Бакта (4,5 тис. книг)
24. Бібліотека, с. Чома (8,8 тис. книг)
25. Бібліотека, с. Геча (5,5 тис. книг)
26. Бібліотека, с. Бадалово (6,0 тис. книг)
27. Бібліотека, с. Галабор (4,9 тис. книг)
28. Бібліотека, с. Вари (13,6 тис. книг)
29. Бібліотека, с. Боржава (6,6 тис. книг)
30. Бібліотека, с. Бене (5,5 тис. книг)
31. Бібліотека, с. Оросієво (4,6 тис. книг)
32. Бібліотека, с. Четфалва (3,6 тис. книг)

Мережа закладів культури Берегівської МТГ представлена на Схемі мережі закладів культури Берегівської МТГ (рис.3.11.).

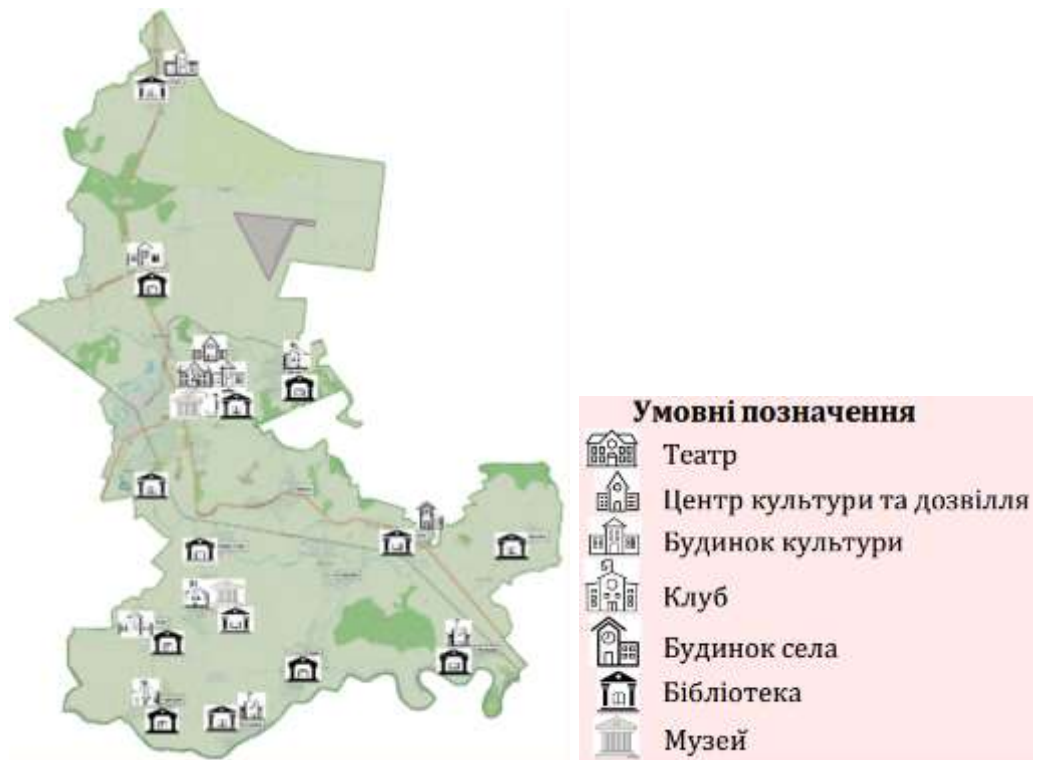


Рис.3.11. Схемі мережі закладів культури Берегівської МТГ

#### 3.5.4. Мережа адміністративних закладів Берегівської МТГ

До складу Берегівської міської територіальної громади належать адміністративний центр громади – м. Берегове і 14 старостинських округи [1,2,3,21]:

1. Яношівський старостинський округ, с. Яноші, с. Балажер
2. Гатянський старостинський округ, с. Гать, с. Чикош-Горонда
3. Гечанський старостинський округ, с. Геча
4. Кідьошський старостинський округ, с. Кідьош
5. Великобактянський старостинський округ, с. Велика Бакта
6. Бадалівський старостинський округ, с. Бадалово
7. Галаборський старостинський округ, с. Галабор
8. Бенянський старостинський округ, с. Бене
9. Боржавський старостинський округ, с. Боржава
10. Варівський старостинський округ, с. Вари
11. Мужіївський старостинський округ, с. Мужієво
12. Оросіївський старостинський округ, с. Оросієво

13. Четфалвівський старостинський округ, с. Четфалва

14. Чомський старостинський округ, с. Чома

Послуги населенню громади надають адміністративні заклади:

- Центр надання адміністративних послуг (ЦНАП), м. Берегове;
- Берегівська міська рада, м. Берегове (у підпорядкуванні: с. Затишне)
- Яношівська сільська рада, с. Яноші (у підпорядкуванні: с. Балажер)
- Гатянська сільська рада, с. Гать (у підпорядкуванні: с. Чикош-Горонда)
- Гечанська сільська рада, с. Геча
- Кідьошська сільська рада, с. Кідьош
- Великобактянська сільська рада, с. Велика Бакта
- Бадалівська сільська рада, с. Бадалово
- Галаборська сільська рада, с. Галабор
- Бенянська сільська рада, с. Бене
- Боржавська сільська рада, с. Боржава
- Варівська сільська рада, с. Вари
- Мужіївська сільська рада, с. Мужієво
- Оросіївська сільська рада, с. Оросієво
- Четфалвівська сільська рада, с. Четфалва
- Чомська сільська рада, с. Чома

Lelkigondozói Központ Центр допомоги сім'ям, с. Балажер

Мережа адміністративних закладів Берегівської МТГ представлена на Схемі мережі адміністративних закладів Берегівської МТГ (рис.3.12).

### **3.6. Ландшафтний потенціал Берегівської МТГ**

Ландшафтне планування спрямоване на дослідження стану та наслідків природокористування на території громади і на пошук шляхів для вирішення конфліктів між користувачами та втратою природних властивостей ландшафтів внаслідок впливу людини.

Берегівська МТГ розташована у межах Закарпатської низовини на висоті 102-120 метрів. У геологічному контексті багата на мінеральні води [3,4,23].



Рис.3.12. Схема мережі адміністративних закладів Берегівської МТГ

Клімат Закарпатської низовини теплий і вологий, середня температура січня  $-3^{\circ}\text{C}$ , липня  $+20^{\circ}\text{C}$ .

Понад половину території займають сінокоси і пасовища, ліси – до 15 %. Натомість тут поширені сади і виноградники. Ліси відіграють надзвичайно велику оздоровчу і культурно-естетичну роль. Закриті ліси переважають у рекреаційно-оздоровчих лісах Берегівської МТГ [23].

На схід від міста Берегове створено урочище «Берегівське горбогір'я», яке має статус заповідного урочища місцевого значення (відповідно до рішення Закарпатського обласного виконавчого комітету від 07.03.1990 р. № 55). Площа урочища становить 33,3 га.

Площа водного фонду громади – 1,7 тис. га, що становить 4,8% загальної площі її території. У Берегівській МТГ розміщено 15 площинних водних об'єктів (14 ставків та 1 водосховище). Третина з них знаходиться у м. Берегове, решта 2/3 об'єктів – у сільських поселеннях громади [4]. Загальна

площа водного дзеркала площинних водних об'єктів громади становить 57,2049 га.

Територією громади протікають річки та канали. Найбільшими річками є Тиса та Боржава.

На території громади, у с. Яноші, розміщена гідрологічна пам'ятка природи місцевого значення Свердловина № 52, площею – 0,5 га.

*Пам'ятки природи [23] :*

1. Річка Боржава
2. річка Чорна Вода
3. Притисянський Природний заповідник, с. Боржава
4. Парк «Дружба», 1972 р., с. Бадалово
5. Парк дерев'яних скульптур, с. Бене
6. Меморіальний парк скульптур «Могильник давніх мадярів», 1993 р., с. Чома
7. Парк, 18 ст., с. Велика Бакта
8. Літній парк відпочинку, с. Галабор
9. Тополя (вік 200-300 р., обхват – понад 6 м), с. Велика Бакта ботанічна пам'ятка природи місцевого значення
10. Дуб бургундський, м. Берегове
11. Мініскульптури Берегова

*Термальні води [23]:*

1. Термальні басейни для відпочинку та оздоровлення (басейни - на базі спортивного комплексу «Закарпаття» та на території туристично-оздоровчого центру «Жайворонок» («Пачірта»).

*Культурна спадщина населених пунктів Берегівської МТГ [11,23] :*

1. поселення пізнього палеоліту (близько 20-15 тис. р. тому), с. Мужієво
2. давньослов'янське поселення VIII-IX ст., с. Оросієво
3. Слов'янське городище IX – X ст., с. Вари
4. Курган (Курган Красуні), с. Велика Бакта
5. Боржавський замок XI-XIV ст., с. Вари

6. Палац родини Бетленів (1629), нині музей Берегівщини, м. Берегове
7. Палац комітатського суду (1908-1909 рр., арх. Ференц Яблонський), м. Берегове
8. Палац Очкаї, кін. XIX ст., с. Велика Бакта
9. Палац Папарі, поч. XX ст., с. Галабор
10. палац із парком 20-х рр. 20-го ст. родини Чебі Погань, с. Балажер
11. Колишня садиба поміщика Йозефа Пума, 1928 р., с. Бене
12. колишня садиба Шенборна, с. Чикош-Горонда
13. колишня садиба графа Карої, с. Мужієво
14. маєток із садибою Шенборна, с. Гать
15. садиба сім'ї Койді, с. Геча
16. садиби сільського туризму, с. Мужієво
17. пам'ятка технічної культури – водонапірна башта, 1936 р., с. Велика Бакта
18. функціонуюча водонапірна башта чехословацької доби, с. Чикош-Горонда
19. Млин, 1920-30-х рр., с. Гать

*Пам'ятки архітектури державного значення [11] :*

1. Ансамбль споруд графського двору XVII ст., м. Берегово
2. Римо-католицький костел Воздвиження Святого Хреста (реформатська церква XIII - XIV ст, 1846 р.), м. Берегове
3. Готичний костел XIII-XIX ст., м. Берегово
4. Готичний костел Святого Серця Ісуса XIV ст., с. Бене
5. Готичний костел Івана Хрестителя і дерев'яна дзвіниця XIII-XIV ст., с. Кідьош
6. Романо-готичний костел XIII ст.(руїни), с. Мужієво
7. Готична церква Зіслання Святого Духа з дерев'яною дзвіницею XIV-XVII ст., с. Четфалва.

*Пам'ятки архітектури місцевого значення [11]:*

8. Готичний костел XIV ст., с. Вари;



9. Готичний храм XIV ст., с. Боржава;
10. Реформаторська церква XIV-XVIII ст., с. Бадалово;
11. Готичний костел XV ст., с. Оросієво;
12. Дерев'яна дзвіниця XV-XVII ст., с. Мужієво;
13. Реформаторська церква, с. Яноші;

*Релігійні об'єкти:*

1. Реформатська церква, с. Вари
2. Реформатська церква, с. Гать
3. Реформатська Церква, 1805 р., с. Геча
4. Реформатська церква, 1801-1803 рр. с. Балажер
5. Halábori Református Templom Церква, с. Галабор
6. храм Різдва Пресвятої Богородиці (УПЦ МП), м. Берегове
7. храм Благовіщення Пресвятої Богородиці (УГКЦ), м. Берегове
8. храм Стрітєння Господнього (УГКЦ), м. Берегове
9. Греко-католицька церква, с. Затишне
10. Греко-католицька сучасна церква, с. Боржава
11. Греко-католицька церква Св. Петра і Павла, 1897 р. с. Балажер
12. храм Свято-Троїцький (ПЦУ), м. Берегове
13. Будинок молитви угорської баптистської громади Закарпаття, с. Бене
14. Храм XV-XVIII ст., с. Вари
15. Храм святого архистратига Михаїла, с. Велика Бакта
16. Ortodox templom Церква, с. Велика Бакта
17. Храм, 1911 р., с. Галабор
18. Jehova tanúi Királyság terme Церква, с. Гать
19. Kárpátaljai Magyar Baptista Közösség Imaháza Баптистська церква, с. Кідьош
20. Римо-католицький храм 1810 р. в стилі класицизму, с. Оросієво
21. Церква Покрови Пресвятої Богородиці, 1906 р., с. Чома
22. Церква Покрови Пресвятої Богородиці, 1830 р., с. Яноші
23. Памятник відкритій кам'яній Біблії, с. Вари

#### 24. Релігійна громада юдеїв, м. Берегове

*Берегово – закарпатська столиця вина [23,29] :*

1. винні підвали XVI ст. при готельно-ресторанному комплексі «Жайворонок», м. Берегове
2. дегустаційний зал “Старий підвал”, понад 300 р., м. Берегове
3. дегустаційний зал «Айсберг» (ТМ «Чизай»), м. Берегове
4. дегустаційний зал «Котнар», м. Берегове
5. виноробство сім’ї Варга, с. Бене
6. винні підвали сім’ї Урста, с. Бене
7. виноробня Георгія і Ласло Параски, с. Бене
8. виноробня Карла Шоша (вирощують 60 сортів винограду, виробляють до 40 видів вина), с. Кідьош
9. підвал Елеміра, с. Кідьош
10. Надь Шандор Винороб/ Виноградар, с. Кідьош
11. винний завод Чизай, с. Оросієво
12. «Будинок вина», с. Яноші

*Місцеві свята, фестивалі [29] :*

1. новорічні та різдвяні святкування в селах Яноші, Оросієво;
2. конкурс різників в с. Геча (щорічно остання субота січня);
3. розважальні клубні заходи до дня св. Валентина в селах Вари, Геча, Велика Бакта;
4. фольклорні свята «Проводи зими», «Масляна» («Форшонг») в селах Геча, Оросієво;
5. проведення святкових концертів, фольклорних свят в рамках днів сіл: Геча, Боржава, Яноші;
6. сливовий фестиваль та виноградна вечірка у с.Геча (серпень);
7. районний фестиваль «Дружба без кордонів» (вересень).

Поселення Берегівської МТГ – є одними з найдревніших на Закарпатті, адже перша згадка про них датується 1200-ми роками. Багате історичне минуле населених пунктів громади підтверджують наявні тут:

- 2 пам'ятки культурної спадщини національного значення (Державний реєстр нерухомих пам'яток України);
- 11 пам'яток національного культурного надбання (Державний реєстр національного культурного надбання).

Місто Берегове (адміністративний центр громади) внесене до Списку історичних населених місць України.

Берегівська МТГ – це туристична перлина України, яка унікальна своїми геотермальними джерелами та є осередком оздоровчого туризму.

### **3.7. Стратегічна перспектива просторового розвитку Берегівської МТГ**

Стратегія розвитку Берегівської міської територіальної громади до 2027 року є документом стратегічного планування місцевого рівня, який визначає стратегічні, оперативні цілі та завдання для сталого розвитку ОТГ і розробляється на період реалізації Державної стратегії регіонального розвитку та відповідної регіональної стратегії розвитку, з урахуванням положень Закону України «Про засади державної регіональної політики».

Відтак Стратегія розвитку Берегівської МТГ до 2027 р. є документом, що враховує спільні інтереси та бачення поступального розвитку громади, та зорієнтований на забезпечення економічного розвитку громади і покращення рівня життя її мешканців [23].

Економічне зростання Берегівської МТГ в перспективі визначатиметься рівнем розвитку рекреаційно-туристичної сфери, що об'єктивно обумовлено природо-ресурсним потенціалом громади, наявністю великої кількості пам'яток культури, архітектури, релігії та історії, екологічним станом громади, виноробством, наявністю геотермальних джерел та оздоровчими центрами тощо. Потенціал у громаді для організації відпочинку поєднує ознаки рекреаційного, оздоровчого, пізнавального, пригодницького, а також гастро-, еко- та енотуризму (винний туризм). Достатня кількість закладів розміщення у громаді дозволяє одночасно розмістити 5 000 туристів на добу.

На розвиток громади й надалі матиме вплив прикордонне місце розташування та співробітництво.

У 2021-2027 роках формується Берегівський промисловий вузол – як додатковий промисловий центр регіону із середнім технологічним рівнем. У Берегівській громаді сконцентроване розміщення виробників продукції рослинництва, тому Стратегією регламентується доцільність формування тут ядра виробництва харчових продуктів.

На території Берегівської громади збережена природна екосистема, сприятлива для вирощування винограду і, відтак, виноробному бізнесу, який представлений крупними підприємствами та крафтовими сімейними виноробними господарствами. Багато компаній виробляють якісне вино і запрошують на відвідини туристів, пропонують екскурсії виробництвом тощо.

Берегівська громада – це край мультикультурності і міжнаціонального порозуміння, де місцеве населення толерантно відносяться до національних меншин та ВПО. Громада цікава та унікальна (зважаючи на багате історичне минуле поселень громади), особливо у контексті міжнаціонального обміну, що може сприяти її включенню у міжнародні туристичні шляхи та посилить інтерес іноземного туриста до об'єктів національного культурного надбання та культурної спадщини національного значення, розташованих на території краю [23].

Стратегічне бачення розвитку Берегівської МТГ може досягатись при реалізації трьох стратегічних цілей:

1. конкурентоспроможна економіка громади;
2. розвиток людського капіталу та підвищення якості життя мешканців громади;
3. сталий розвиток території (рис. 3.13) [23].

Стратегія розвитку Берегівської МТГ передбачає зведення 2 дитячих дошкільних закладів у м. Берегове, медичних закладів у с. Геча і с. Велика Бакта та АЗС, СТО, автомийки у с. Бене, с. Мужієво, с. Боржова, с. Четфалва, автомийки у с. Яноші та с. Гать.



Рис.3.13. Дерево цілей Березівської міської територіальної громади  
Стратегія розвитку Березівської МТГ представлена на Плані просторового розвитку Березівської МТГ (рис.3.14).

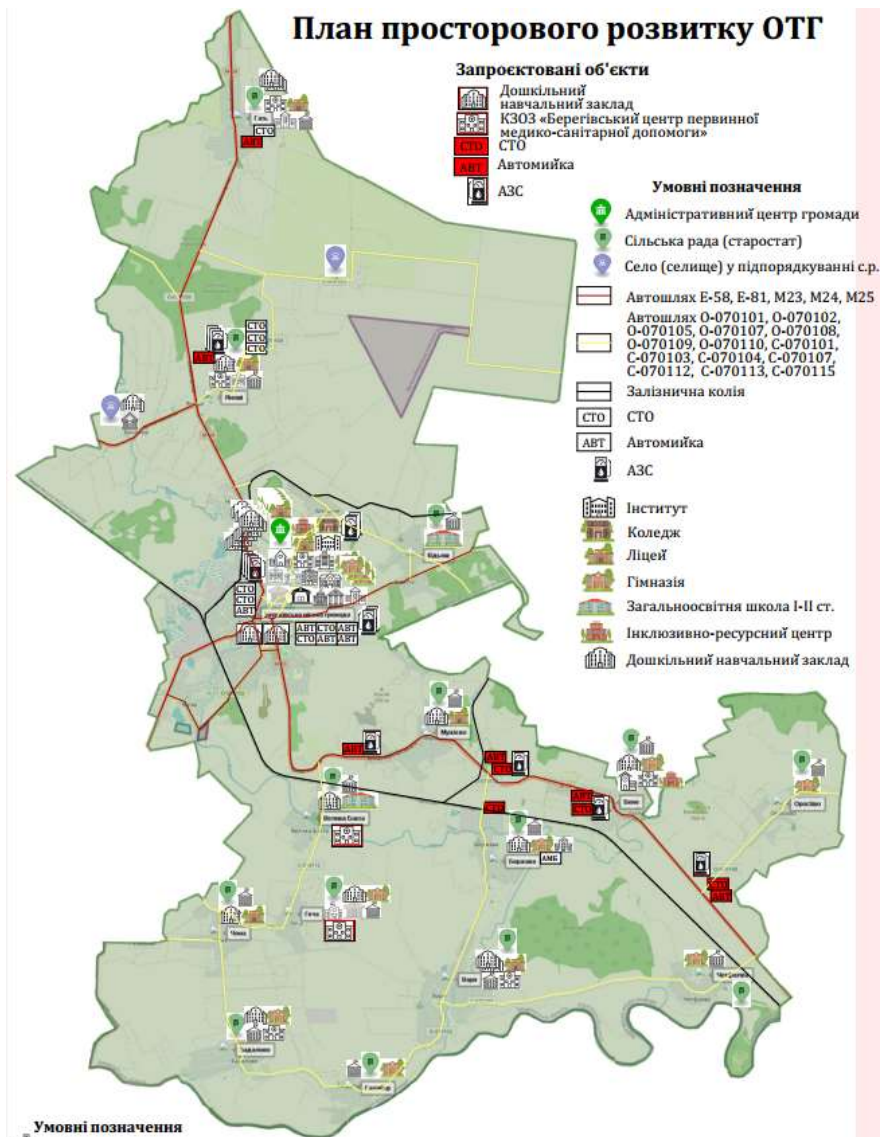


Рис.3.14. План просторового розвитку Березівської МТГ.

### 3.8. Генеральний план с. Боржава

Село Боржава розташоване у Берегівській МТГ, Берегівського району Закарпатської області на правому березі річки Боржава [6].

Село розташоване за 11 км на південний схід від адміністративного центру – м. Берегове. У селі є проміжна залізнична станція Боржава (рис.3.15.).

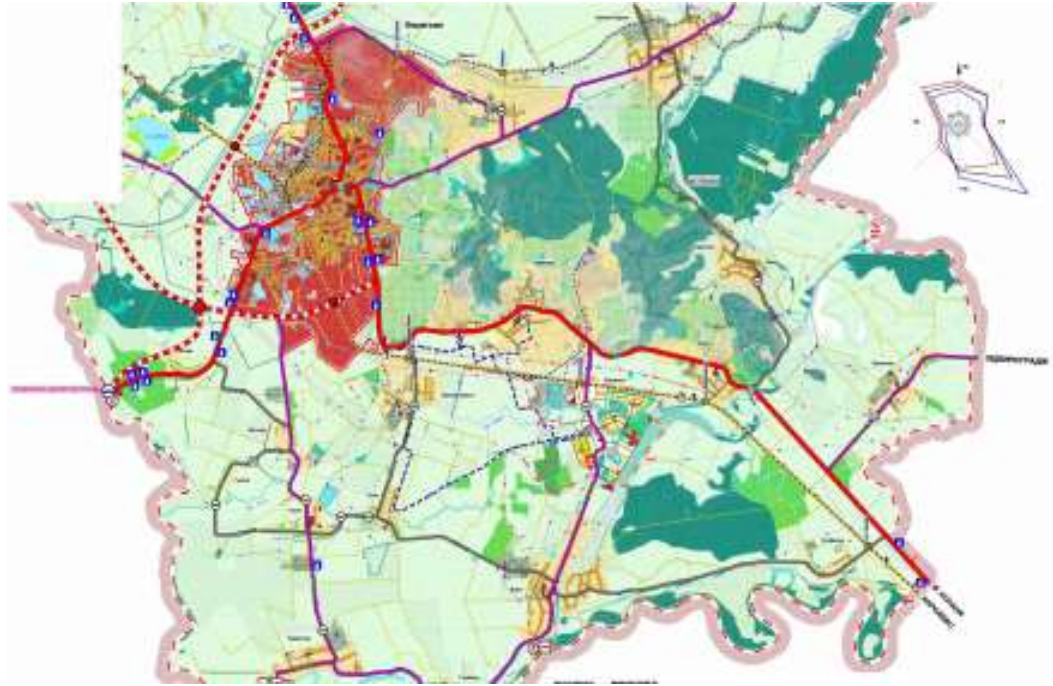


Рис.3.15. Схема розташування населеного пункту в системі розселення

Клімат на території села помірно-континентальний з високою відносною вологістю, прохолодним літом та м'якою зимою. Кількість опадів близько 640-650 мм в рік. Глибина промерзання ґрунту:- середня 26 см,- максимальна 65 см. Зима малосніжна. Висота снігового покриву:- середньодекадна 12 см,- максимальна 32 см. Середня температура найпрохолоднішого місяця січня: - 2,4 °С, а найтеплішого липня: +20.1 °С.

Територія села, як і весь Берегівський район відноситься до сейсмічно активних зон.

На західній околиці села є Боржавське родовище глини (запаси сировини за кат. А+В+С1 – 232,43 тис. м<sup>3</sup>).

На східній околиці с. Боржава розташована ділянка мінеральних термальних вод «Боржава» (свердловина № 4-Т) – водопрояв, азотно-вуглекислий висококремнистий йодо-бромний хлоридно-натрієвий слабо

кислий термальний розсіл з мінералізацією 1,8-1,9 г/дм<sup>3</sup> (єреванського типу); температура на гирлі свердловини – 38°C. Проте, бальнеологічні дослідження не проводились, експлуатаційні запаси не апробовані.

У селі Боржава проживає 1502 осіб.

На основному кресленику генерального плану відображено елементи плану існуючого використання території. Вони залишаються незмінними на етапи реалізації генерального плану, проектних пропозицій та рішень щодо архітектурно-планувальної організації громадської забудови, садибної забудови, транспортної мережі, інженерної інфраструктури, виробничих та комунальних підприємств, фермерських господарств (рис.3.16). На генплані с. Боржава показано :

1. межі села та санітарно-захисних зон;
2. території існуючої забудови різного функціонального призначення в межах населеного пункту: житлової садибної забудови; громадської забудови; ландшафтно-рекреаційні; зелених насаджень загального користування; спеціального призначення (санітарно-захисні зони, захисні смуги тощо); виробничі; складські; комунальні; кладовище; території вулиць і доріг усіх категорій, майданів, споруд транспорту; головних споруд інженерної інфраструктури; об'єктів спеціального призначення; фермерських господарств; території, що мають статус земель історико-культурного призначення; природно-заповідного фонду; сільськогосподарських угідь; водних поверхонь;
3. земельні ділянки, надані для забудови та іншого використання;
4. нерухомі пам'ятки культурної спадщини (за відсутності історико-архітектурного опорного плану).



Рис.3.16. Генплан с. Боржава  
Експлікація будівель і споруд

- Адміністративні установи, культові споруди, установи освіти, охорони здоров'я, рекреаційні, спортивні та торговельні об'єкти
  - 1 .1 Сільська рада
  - 1 .2 Будинок культури
  - 1 .3 Амбулаторія
  - 1 .7 Церква
  - 1 .5 Школа
  - 1 .6 Дитячий садок
  - 1 .9 Кафе-бар, магазин



- 1 .4 Пошта
- 1 .8 Пансіонат «Боржава»
- 1 .10 Магазин
- 1 .11 Ветеринарна лікарня
- 1 .12 Управління осушувальних систем
- Комунальні та виробничі об'єкти
  - 2 Спортивний комплекс
    - 2.1 Цегельний завод
    - 2.2 Кар'єр
    - 2.3 Швейна фабрика
    - 2.4 Свиноферма (недіюча)
    - 2.5 Фермерське господарство (рослинництво)
    - 2.6 Радіощогли
    - 2.7 Локомотивне депо
    - 2.8 «Прогрес +»
    - 2.9 Хлібзавод (недіючий)
    - 2.10 Бетонний завод
    - 2.11 Господарський двір
- Експлікація проектних об'єктів
  - 1 Дитячий садок
  - 3 Кар'єр
  - 4 Рибне господарство
  - 5 Фруктосховище
  - 6 АЗС
  - 7 Пожежне депо

На території с. Боржава є наступні планувальні обмеження:

- 30 м - межа першого поясу зони санітарної охорони водозабірної свердловини;
- 15 м - межа першого поясу зони санітарної охорони водонапірної башти;
- Санітарно - захисна зона:

- 500 м - санітарно-захисна зона очисних споруд;
- 300 м - санітарно-захисна зона кладовища;
- 300 м - санітарно-захисна зона худобомогильника;
- 50 м - (V клас) - санітарно-захисна зона від сільсько-господарських підприємств до житлової забудови згідно Держ. санітарних правил планування та забудови населених пунктів;
- Зони акустичного дискомфорту – залізниці;
- Прибережна захисна смуга малих річок, ставків - 25 м згідно додатку №13 до Державних санітарних правил планування та забудови населених пунктів, затверджених наказом Міністерства охорони здоров'я України від 19.06.96 р. №173 КС.
- Мережа господарсько-питного водопроводу, існуюча відстань від водопроводу до фундаментів будівель та споруд - 5 м;
- Лінія електропередач високої напруги 110 кВ існуюча охоронна зона ЛЕП 110 кВ - 20 м (кожен бік від крайнього дроту за умови його невідхиленого положення);
- Лінія електропередач високої напруги 35 кВ існуюча охоронна зона ЛЕП 110 кВ - 15 м (кожен бік від крайнього дроту за умови його невідхиленого положення);
- Лінія електропередач високої напруги 10 кВ існуюча охоронна зона ЛЕП 10 кВ - 10 м (кожен бік від крайнього дроту за умови його невідхиленого положення);
- Лінія електропередач високої напруги 0,4 кВ існуюча охоронна та санітарно-захисна зона ЛЕП 1 кВ - 2,0 м (за умови їх невідхиленого положення) (рис.3.17).

Планувальні обмеження:

- мережа господарсько-питного водопроводу проєктна відстань від водопроводу до фундаментів будівель та споруд - 5 м;

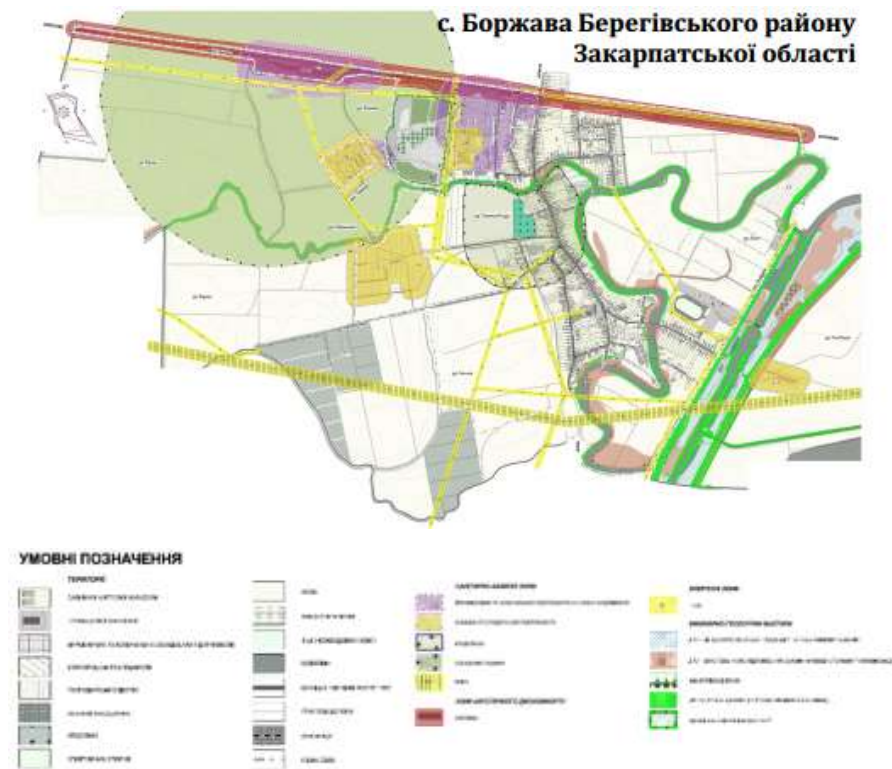


Рис.3.17. План існуючих обмежень с. Боржава

- самопливна каналізаційна мережа побутової каналізації проєктна відстань від каналізації до фундаментів будівель і споруд - 3 м,
- лінія електропередач низької напруги 0,4 кВ проєктна охоронна та санітарна зона ЛЕП 1 кВ - 2,0 м (рис.3.18).



Рис. 3.18. План планувальних обмежень с. Боржава

На Плані зонування території села виділяють зони (рис.3.19):



Рис.3.19. План зонування території с. Боржава

Невиробничі зони Г (Громадські)

1. Зони загальноміського центру та ділові Г-1, Г-2
2. Лікувальна зона Г-5
3. Навчальні зони Г-3
4. Культурні та спортивні зони Г-4
5. Торгівельні зони Г-6

Житлові зони Ж

1. Садибна житлова забудова (існуюча) Ж-1
2. Садибна житлова забудова (проектна) Ж-1
3. Резерв садибної житлової забудови Ж-1
4. Підзона садибної житлової забудови в межах санітарно-захисних зон Ж-1с\*

Ландшафтно-рекреаційні зони Р

1. Рекреаційні зони активного відпочинку Р-2
2. Рекреаційні зони озеленених територій
3. загального користування Р-3
4. Підзона зелених насаджень
5. спеціального призначення Р-3с
6. Зона прибережної захисної смуги Р-пзс

7. Зона смуги відводу меліоративних каналів Р-к

Курортні зони К

1. Зона установ відпочинку і туризму КВТ

Зони транспортної інфраструктури ТР

1. Зона залізничного транспорту ТР-1
2. Зона магістральних вулиць, доріг, майданів (у червоних лініях) ТР-2
3. Зона СТО, АЗС, гаражів, автостоянок ТР-3

Зони інженерної інфраструктури ІН

1. Зона об'єктів тепломережі, мереж водопостачання, каналізації та газопостачання ІН-2

Комунально-складські зони КС

1. Зона розміщення об'єктів 3-го класу санітарної класифікації КС-3
2. Зона розміщення об'єктів 4-го класу санітарної класифікації КС-4
3. Зона розміщення об'єктів 5-го класу санітарної класифікації КС-5
4. Зона розміщення об'єктів з санітарною захисною зоною в межах підприємства КС-6

Виробничі зони В

1. Зона підприємств ІV класу шкідливості В-4
2. Зона підприємств V класу шкідливості В-5
3. Зона резерву промислових та комунальних територій В-6

Зони сільськогосподарського призначення СВ

1. Зона земель сільськогосподарського призначення СВ-1
2. Зона земель сільськогосподарського підприємств, установ та організацій СВ-2

Території

1. Території перспективної зміни функціонального використання

Межі

1. Межа села
2. Межі санітарно-захисних та охоронних зон (проектні)

### 3. Межі санітарно-захисних та охоронних зон (існуючі).

Також було розроблено Схему інженерної підготовки та захисту території с. Боржава (рис.3.20) та Схему вулично-дорожньої мережі, сільського та зовнішнього транспорту с. Боржава (рис.3.21).

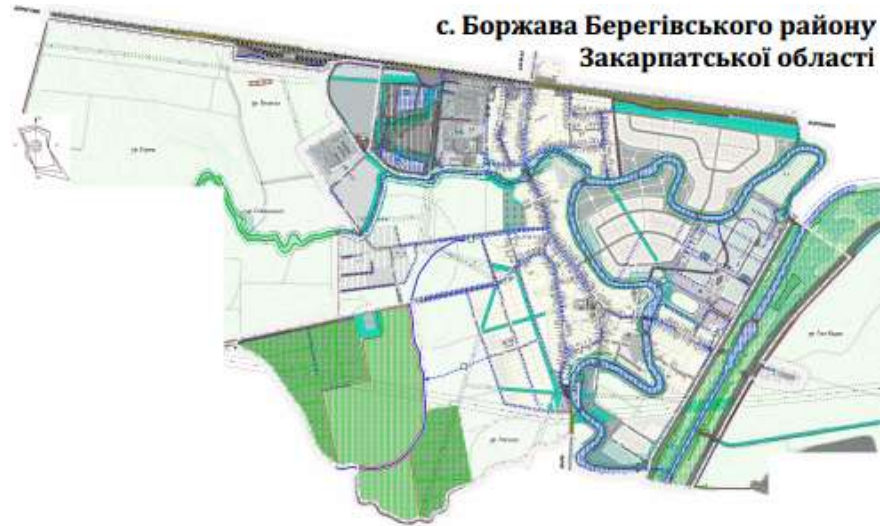


Рис.3.20. Схема інженерної підготовки та захисту території с. Боржава

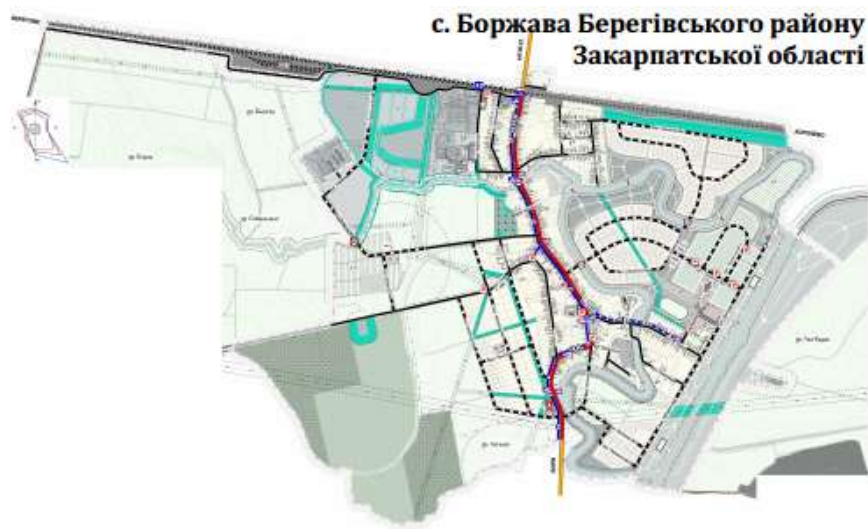


Рис.3.21. Схема вулично-дорожньої мережі, сільського та зовнішнього транспорту с. Боржава

### Висновки до розділу 3

Проведено дослідження Берегівської міської ОТГ, а саме, використання її існуючих територій; функціонально-планувальну структуру, транспортну інфраструктуру; інженерні мережі та споруди; соціальну інфраструктуру (мережі дошкільних та освітніх закладів, первинної медичної допомоги,

закладів культури та адміністрації); ландшафтний потенціал ОТГ та запропоновано стратегічну перспективу просторового розвитку громади.

Розроблено схему існуючого використання території Берегівської міської ОТГ; схему транспортної інфраструктури ОТГ, схему мережі дошкільних та освітніх закладів ОТГ, схему мережі первинної медичної допомоги ОТГ, схему мережі закладів культури ОТГ, схему мережі адміністративних закладів ОТГ та План просторового розвитку Берегівської міської ОТГ.

Запроєктовано генплан с. Боржава, розроблено план існуючих обмежень с. Боржава, план планувальних обмежень с. Боржава, план зонування території с. Боржава, схему інженерної підготовки та захисту території с. Боржава, схему вулично-дорожньої мережі сільського та зовнішнього транспорту с. Боржава.

## РОЗДІЛ 4. ОХОРОНА НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

### 4.1. Загальні положення

Сьогодні проблема взаємовідношень суспільства та навколишнього середовища набула міжнародного, планетарного значення. Зміни, які вносить людина в навколишнє середовище можуть мати негативний вплив на природній стан, і тому необхідно створювати нові середовища, для життєдіяльності, які б функціонували як природні.

Заходи по охороні навколишнього середовища включають в себе найбільш важливі вимоги, які б забезпечили гармонійне функціонування природнього середовища і середовища яке створила людина:

- охорона природних ресурсів;
- повітря;
- водойм;
- зелених насаджень;
- тваринного світу.

Містобудівельні методи охорони навколишнього середовища полягають: в раціональному розміщенні всіх видів будівель; охороні повітряного басейну; охороні водойм та водних ресурсів, а також водостоків на території Національного природного парку.

Розроблено проєкт просторового планування території Берегівської об'єднано-територіальної громади Берегівського району Закарпатської області з розробкою генерального плану у с. Боржава. Проаналізовано існуюче використання території Берегівської ОТГ, її функціонально-планувальну структуру, транспортну інфраструктуру, інженерні мережі та споруди, соціальну інфраструктуру, ландшафтний потенціал ОТГ. Запропоновано стратегічну перспективу просторового розвитку Берегівської ОТГ.



## **4.2. Загальна екологічна характеристика досліджуваного регіону**

Берегівська МТГ розташована у межах Закарпатської низовини на висоті 102-120 метрів. У геологічному контексті багата на мінеральні води.

Клімат Закарпатської низовини теплий і вологий, середня температура січня  $-3^{\circ}\text{C}$ , липня  $+20^{\circ}\text{C}$ .

Понад половину території займають сінокоси і пасовища, ліси – до 15 %. Натомість тут поширені сади і виноградники. Ліси відіграють надзвичайно велику оздоровчу і культурно-естетичну роль. Закриті ліси переважають у рекреаційно-оздоровчих лісах Берегівської МТГ.

В адміністративному центрі громади – місті Берегове, розташована метеорологічна станція «Берегове», яка входить до складу Комплексної лабораторії спостережень за забрудненням природного середовища Закарпатського обласного центру з гідрометеорології. Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 19.09.2018 р. №758 «Про затвердження Порядку здійснення державного моніторингу вод», зазначена лабораторія проводить моніторинг забруднення поверхневих вод Закарпатської області.

Крім того, на метеостанції м. Берегового проводяться вимірювання потужності експозиційної дози гамма-випромінювання (вимірювання здійснюється щоденно о 8 годині за київським часом), а також вимірювання рН атмосферних випадінь.

З метою регулювання водного, теплового, повітряного і поживного режиму ґрунтів Берегівської МТГ, збереження і підвищення їх родючості та формування екологічно збалансованої структури земель на території громади функціонує Берегівська осушувально-зволожувальна система.

Основним завданням Берегівської осушувально-зволожувальної системи є попередження шкідливої дії води і ліквідація її наслідків, а також протипаводковий захист населених пунктів і земель.

### **4.3. Охорона атмосферного повітря**

Зелені насадження мають такі властивості, як очищення повітря від шкідливих газів; діють на температуру повітря, зберігають його вологість. Рослини служать ефективним пілозатримувачем, джерелом поповнення атмосфери і водяною парою, виконують вітро-, газо- і шумозахистні та інші функції.

### **4.4. Охорона поверхневих і підземних вод**

Вода – один з найважливіших екологічних чинників, без якого життя неможливе. Необхідно вивчити джерела питної та технічної води на території господарства, зокрема, свердловини, річки, озера, ставки, а також атмосферні опади, що збираються і використовуються для господарських потреб. Треба вивчити для яких цілей використовуються ці джерела, як вони утримуються, які є джерела забруднення, чи відповідає якість води її призначенню. Це особливо важливо для питної води.

У Берегівській МТГ наявна широка мережа водних ресурсів. Площа водного фонду громади – 1,7 тис. га, що становить 4,8% загальної площі її території. Тут розміщено 15 площинних водних об'єктів, серед яких 14 ставків та 1 водосховище. Третина площинних водних об'єктів громади знаходиться в адміністративному центрі громади – м. Берегове. Відповідно, решту 2/3 об'єктів – у сільських населених пунктах громади. Загальна площа водного дзеркала площинних водних об'єктів громади становить 57,2049 га.

Територією громади протікає низка річок та каналів. З них найбільшими є річки Тиса та Боржава.

На території громади, у с. Яноші, розміщена гідрологічна пам'ятка природи місцевого значення Свердловина № 52. Її площа – 0,5 га, статус отриманий у 1984 р.

На території Берегівської МТГ об'єктами спостереження є річка Боржава (заміри здійснюються поблизу села Бене) та канал Верке (заміри здійснюються поблизу м. Берегове).

Внаслідок природних та антропогенних чинників на меліоративному каналі Верке склалась вкрай незадовільна екологічна ситуація, яка потребує якомога швидшого й невідкладного вирішення. 14 червня 2022 року ТзОВ «КоваТехБуд» розпочато реконструкцію магістрального меліоративного каналу Верке в Берегівському районі. Дані роботи реалізуються в межах виконання доручення Уповноважених Урядів України та Угорщини з питань водного господарства на прикордонних водах від 20 травня 2021 р. за рахунок фінансування угорської сторони. Концепційною основою виконання цих заходів є перспектива обводнення українсько-угорських прикордонних територій Берегівської осушної системи, визначальну роль в якій відіграє саме меліоративний канал Верке.

Щоб запобігти забрудненню поверхневих вод вздовж них висаджують зелену смугу верболозів і виділяють охоронну зону в межах якої заборонене будівництво.

У прибережних захисних смугах уздовж річок, навколо водойм та на островах забороняється:

- розорювання земель (крім підготовки ґрунту для залуження і залісення), а також садівництво та городництво;
- зберігання та застосування пестицидів і добрив;
- влаштування літніх таборів для худоби;
- будівництво будь-яких споруд (крім гідротехнічних, навігаційного призначення, гідрометричних та лінійних), у тому числі баз відпочинку, дач, гаражів та стоянок автомобілів;
- миття та обслуговування транспортних засобів і техніки;
- влаштування звалищ сміття, гноєсховищ, накопичувачів рідких і твердих відходів виробництва, кладовищ, скотомогильників, полів фільтрації тощо.

Об'єкти, що знаходяться у прибережній захисній смузі, можуть експлуатуватись, якщо при цьому не порушується її режим. Не придатні для експлуатації споруди, а також ті, що не відповідають встановленим режимам

господарювання, підлягають винесенню з прибережних захисних смуг.

Забруднення поверхневих та підземних вод відходами сільськогосподарських підприємств попереджуватиметься влаштуванням водоочисних систем. Щоб запобігти забрудненню поверхневих вод від гербіцидів та пестицидів, заборонено розорювати поля поблизу річки.

На сьогоднішній день люди широко застосовують миючі засоби, які потрапляють у водойми і навіть у незначних кількостях викликають неприємний смак і запах води і утворюють піну та плівку, що утруднює доступ кисню і веде до загибелі водних організмів.

Для того щоб добитися найбільш оптимального використання прісної води на даній території потрібно провести такі заходи:

- скорочення потреб води і її використання у технічних потребах.
- впорядкування відходів поверхневих вод за допомогою озеленення схилів деревами та кущами.
- слід скоротити використання хімікатів.

#### **4.5. Охорона ґрунтово-рослинного покриву**

Загальна площа земель Берегівської МТГ становить 25 314,7 га. У структурі земельного фонду 85,7% займають сільськогосподарські землі (відповідний середній показник по Україні –  $\approx 70\%$ ). З них левову частку займає рілля. Під об'єктами забудови перебуває 12,3% земель громади (у т.ч. 705,1671 га – це землі під житловою забудовою, 119,155 га – землі, які використовуються для відпочинку та інші відкриті землі). 39,5168 га земель громади використовуються для технічної інфраструктури – видалення відходів, водозабезпечення та очищення стічних вод, виробництва та розподілення електроенергії.

За загальними ботаніко-географічними рисами рослинного покриву територія громади належить до Паннонської підпровінції Центральноєвропейської флористичної провінції.

Лісовий покрив території громади сформований в основному листяними

деревами.

Трав'янистий покрив місцевості добре розвинутий, з високим видовим різноманіттям та домінуванням ксеротермофільних видів. На території громади поширені флористично багаті ксеротермні та напівксеротермні злаково-різнотравні угруповання з теплолюбних одно-, дво- та багаторічних видів. Характерною особливістю є високе видове різноманіття з участю орхідей та багатьох ранньоквітучих ефемерів і ефемероїдів, що утворюють барвистий весняний аспект.

При неправильному використанні земельних ресурсів можлива деградація і забруднення земель і ґрунтів (родючого шару). В цьому випадку, до відновлення природних властивостей ґрунту для його подальшого використання, використовують консервацію земель.

Щоб запобігти забрудненню ґрунту пестицидами та гербіцидами потрібно дотримуватись норми внесення даного хімікату.

#### **4.6. Організація єдиної системи зелених насаджень**

Відповідно до карти геоботанічного районування України територія Берегівської МТГ належить до Закарпатського округу скельнодубових та звичайнодубових лісів і остепнених луків Паннонської провінції геліофільних та неморальних лісів.

Головною лісоутворювальною породою у Берегівській МТГ, як і в більшості низинних територій Закарпаття, є дуб. Поширені також бук, смерека та граб, рідше зустрічається ясен та липа. На заплавах річок зрідка трапляється вільха, тополя.

Ліси відіграють надзвичайно велику оздоровчу і культурно-естетичну роль. Переважаючим типом ландшафту в рекреаційно-оздоровчих лісах Берегівської МТГ є закриті ліси.

Насадження рекреаційно-оздоровчих лісів громади характеризуються середньою естетичною оцінкою, високою рекреаційною оцінкою, середньою стійкістю до рекреаційних навантажень та низькою стадією рекреаційної

дигресії. В рекреаційно-оздоровчих лісах громади балансоутримувачем Філією «Берегівське лісове господарство» ДП «Ліси України», проведена ландшафтна таксація.

Значній частині лісових масивів та лісовкритих площ Берегівської МТГ надано статус пам'яток природи місцевого значення:

- заповідне урочище місцевого значення «Берегівське горбогір'я»,
- парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва місцевого значення «Дендропарк», «Парк відпочинку» (м. Берегове), «Парк культури і відпочинку» (с. Велика Бакта) та «Парк відпочинку» (с. Мужієво), Сквер та площа Героїв у м. Берегове,
- ботанічний заказник місцевого значення «Ардов».

Вплив зелених насаджень на повітря відіграє важливу роль на створення мікроклімату. Зелені насадження мають такі властивості, як очищення повітря від шкідливих газів; діють на температуру повітря, зберігають його вологість.

Для забезпечення охорони навколишнього середовища і створення нормативних санітарно-гігієнічних умов необхідно проєктувати зелені насадження. Рослини служать ефективним пілозатримувачем, джерелом поповнення атмосфери і водяною парою, виконують вітро-, газо- і шумозахистні та інші функції.

Повітря густо насаджених ділянок є більш м'яке і чисте. Щоб краще побачити, як зелені насадження вживають газообмін у повітрі звернемо увагу на показники газообміну. Ці показники у різних дерев різних. Наприклад у ялинки ефективність газообміну становить - 1, у сосни - 1,64, у липи - 2,54, у дуба - 4,5, у тополі - 6,91.

Знаючи ефективність газообміну різних видів насаджень, можна підбирати у них потрібний асортимент для озеленення. Необхідно не тільки зберігати уже існуючі зелені насадження, але й примножити їх іншими видами, що сприяло б не тільки у естетичному задоволенні але у підтримці хорошого стану нашого здоров'я.

Відтак, вони входять до складу природно-заповідного фонду України і

охороняється як національне надбання, щодо якого встановлений особливий режим охорони, відтворення та використання.

#### **4.7. Охорона навколишнього середовища від дії шуму, електромагнітних випромінювань**

Щоб запобігти попаданню шуму вздовж проїжджої частини висаджується захисна смуга дерев шириною 3 м.

Для охоронних зон повітряних і кабельних ліній, трансформаторних підстанцій, розподільних пунктів і пристроїв без письмової згоди енергопідприємств, у віданні яких перебувають ці мережі, а також без присутності їх представника забороняється:

- будівництво, реконструкція, капітальний ремонт, знесення будівель і споруд;
- здійснення усіх видів гірничих, вантажно-розвантажувальних, землечерпальних, підривних, меліоративних, днопоглиблювальних робіт, вирубаня дерев, розташування польових станів, загонів для худоби, установлення дротяного загородження, шпалер для виноградників і садів, а також поливання сільськогосподарських культур;
- проїзд в охоронних зонах повітряних ліній електропередачі машин, механізмів загальною висотою з вантажем або без нього від поверхні дороги понад 4,5 м.

#### **4.8. Охорона і покращення ландшафту**

Система зелених насаджень включає наступні функціональні елементи:

- експлуатаційні ліси;
- охоронні ліси і групи (рекреаційного призначення, охоронних зон водозаборів, пам'ятників культурної спадщини тощо);
- захисні ліси (полезахисні, водо регулюючи, державні лісові смуги, насадження на пасовищах, уздовж залізничних та автомобільних

доріг, лісу навколо населених місць тощо);

- спеціальні ліси (санітарно-захисні зони промислових підприємств, агропромислових комплексів тощо).

Полезакисна лісосмуга – штучні лісові насадження, які створюються на полях, рівнинах і на схилах сільськогосподарських земель по межі полів, з метою захисту посівів від суховіїв, пилових бурь, для поліпшення водного режиму ґрунту й запобігання його ерозії, підвищення врожайності сільськогосподарських культур, для покращення на полях мікроклімату, снігозатримання, боротьби з дефляцією та збереження і покращення родючості ґрунтів. Іншим аспектом значущості полезакисних лісових смуг є те, що разом із заповідниками та іншими екологічно цінними природними об'єктами їх внесено до національної екологічної мережі України.

На захищених лісосмугами полях поліпшуються фізичні властивості ґрунту, вологість приземного шару повітря тут вища, ніж у відкритому полі, а температурний режим для теплолюбних рослин сприятливіший. Врожайність зернових культур на захищених смугами полях підвищується в середньому на 2-3 ц/га. Полезакисні лісосмути корисні ще й тим, що вони дають насіння деревних порід, фрукти, а при проріджуванні — деревину й хмиз. Медоносність багатьох деревних та кущових порід сприяє зростанню продуктивності бджільництва. Велике значення має й оздоровлювання та прикрашання місцевості лісовими смугами. У них оселяються різні птахи, які винищують шкідливих комах і гризунів.

#### **4.9. Заходи, що забезпечують охорону навколишнього середовища**

Комплекс екологоорієнтованих заходів щодо захисту навколишнього середовища охоплює заходи, спрямовані на охорону і раціональне використання природних ресурсів, і заходи, які забезпечують нормативні санітарно-гігієнічні параметри середовища міських і сільських поселень. Соціально необхідні охоронні заходи поділяються на організаційні, економічні та містобудівні.



Містобудівні заходи забезпечують охорону природного середовища за рахунок раціонального функціонального зонування території, створення санітарно-захисних зон, визначення територій природно-заповідного фонду, забезпечення екологічного балансу природно-ландшафтних та урбанізованих територій.

Впровадження заходів з охорони земель передбачається здійснити шляхом:

- впровадження науково обґрунтованих сівозмін, елементів біологізації землеробства, прогресивних технологій збереження та відтворення родючості ґрунтів і ведення землеробства;
- створення та відновлення полезахисних лісових смуг, захисних лісових насаджень на землях сільськогосподарського призначення;
- проведення гідротехнічної меліорації (зрошення та осушення);
- запобігання деградаційним процесам ґрунтового покриву на найбільш ерозійно небезпечних територіях, зокрема на землях сільськогосподарського призначення, консервація деградованих, малопродуктивних та техногенно забруднених земель;
- рекультивації порушених земель.

## ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

У магістерській кваліфікаційній роботі проаналізовано доробок науковців, чиї праці, присвячені проблемам просторового розвитку та просторового планування. Виявилось, просторове планування Закарпатської області і Берегівської ОТГ, зокрема, не досліджувалося.

Аналіз закордонного досвіду показує, що успішне планування територіальних громад можливе за умов комплексного підходу, який поєднує соціальні, економічні та екологічні аспекти, а також за активної участі місцевих мешканців.

Сучасна система територіального планування в Україні склалася під впливом багатьох чинників та об'єднує в собі досвід радянського і пострадянського планування з деякими елементами європейських практик і розглядається на державному, регіональному та місцевому рівнях.

Визначено роль децентралізації та сталого розвитку при просторовому плануванні. Проаналізовано просторове планування за адміністративними рівнями. Розглянуто складові схеми плану просторового планування.

Визначено чинники, які впливають на просторове планування території та запропоновано особливості просторового планування.

Проведено дослідження Берегівської ОТГ, а саме, використання її існуючих територій; функціонально-планувальну структуру, транспортну інфраструктуру; інженерні мережі та споруди; соціальну інфраструктуру; ландшафтний потенціал ОТГ. Розроблено схеми існуючого використання території Берегівської ОТГ; транспортної інфраструктури ОТГ, мережі дошкільних та освітніх закладів ОТГ, мережі первинної медичної допомоги ОТГ, мережі закладів культури ОТГ, мережі адміністративних закладів ОТГ та запропоновано План просторового розвитку Берегівської міської ОТГ.

Запроєктовано генплан с. Боржава, розроблено план існуючих обмежень, план планувальних обмежень, план зонування території с. Боржава, схему інженерної підготовки та захисту території, схему вулично-дорожньої мережі, сільського та зовнішнього транспорту с. Боржава.

**БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК**

1. Берегівська територіальна громада / URL: <https://beregivska-gromada.gov.ua/strategiya-rozvitku-beregivskoi-tg-17-08-38-29-11-2022/> [Час звернення 03.10.2024]
2. Берегівська міська громада / URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Берегівська\\_міська\\_громада](https://uk.wikipedia.org/wiki/Берегівська_міська_громада) [Час звернення 03.10.2024]
3. Берегівська міська рада / URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Берегівська\\_міська\\_рада](https://uk.wikipedia.org/wiki/Берегівська_міська_рада) [Час звернення 13.10.2024]
4. Берегове / URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Берегове> [Час звернення 03.10.2024]
5. Білоконь, Ю.М. Регіональне планування. Теорія і практика. Київ : Логос, 2003. 246 с.
6. Боржава (село) / URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Боржава\\_%28село%29](https://uk.wikipedia.org/wiki/Боржава_%28село%29) [Час звернення 03.12.2024]
7. Габрель, М., Габрель, М. Просторовий підхід до обґрунтування архітектурних рішень : навч. посіб. Львів: Сполом, 2016. 284 с.
8. ДБН Б.2.2-12:2019 «Планування і забудова територій» / URL: <https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2019/06/B2212-IB.pdf> [Час звернення 28.10.2024]
9. ДБН Б.1.1-21:2017 «Склад та зміст схеми планування території, на якій реалізуються повноваження сільських, селищних, міських рад» Київ : Мінрегіон України, 2018. 24 с.
10. Децентралізація і формування політики регіонального розвитку в Україні : наук. доп. / [Шевченко О. В., Романова В. В., Жаліло Я. А. та ін.] ; за наук. ред. д-ра екон. наук Я. А. Жаліла. Київ : НІСД, 2020. 153 с.
11. Державний реєстр національного культурного надбання. Закарпатська область. URL: <https://landmarks.in.ua/register-of-heritage-places/heritage-places-zakarpatska-oblast> [Час звернення 13.12.2024]
12. Дошкільна освіта / URL: <https://zk.isuo.org/koatuu/preschools-list/id/2120400000> [Час звернення 13.10.2024]

13. Дьомін, М.М., Сингаївська, О.І. Містобудівні інформаційні системи. Містобудівний кадастр. Первинні елементи структури об'єктів містобудування та територіального планування. Київ. нац. ун-т буд-ва і архітектури, Спілка урбаністів України. Київ : Фенікс, 2015. 216 с.
14. ЗАПРОВАДЖЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ РЕФОРМИ: ДОСВІД УГОРЩИНИ / URL: [https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/12722/1/SHirkin\\_308-311.pdf](https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/12722/1/SHirkin_308-311.pdf) [Час звернення 03.10.2024]
15. Комплексний план просторового розвитку території громади / URL: [https://wiki.legalaid.gov.ua/index.php/Комплексний\\_план\\_просторового\\_розвитку\\_території\\_громади](https://wiki.legalaid.gov.ua/index.php/Комплексний_план_просторового_розвитку_території_громади) [Час звернення 01.11.2024]
16. Криштоп Т., Рись Р., Кошелюк Л. Посібник з питань просторового планування для уповноважених органів містобудування та архітектури об'єднаних територіальних громад / За підтримки Програми «U-LEAD з Європою», м. Київ, 119 с. / URL: [www.rdp.a.regionet.org.ua/sp](http://www.rdp.a.regionet.org.ua/sp) [Час звернення 14.11.2024]
17. Обласні автомобільні шляхи Закарпатської області / URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Обласні\\_автомобільні\\_шляхи\\_Закарпатської\\_області](https://uk.wikipedia.org/wiki/Обласні_автомобільні_шляхи_Закарпатської_області) [Час звернення 09.11.2024]
18. Огоньок, Ю.В. Архітектурно-планувальна організація та розвиток нових територіальних громад рекреаційної спеціалізації (на прикладі Тернопільської області) / Дис. на здобуття н. с. д. філ. за спец. 191 – «Архітектура та містобудування». НУ «Львів. політехніка» МОН України. Львів, 2021. 238 с.
19. Панченко, Т. Культурні ресурси як основний чинник сталого розвитку туризму. Досвід та перспективи розвитку міст України. Культурологічні аспекти містобудування. Київ : ДП УДНДПІМ «Діпромісто» імені Ю.М. Білоконя, 2013, вип. 24, с. 62-69.
20. ПАСПОРТ БЕРЕГІВСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ / URL: <https://beregivska-gromada.gov.ua/pasport-gromadi-11-50-39-04-08-2021/> [Час звернення 03.09.2024]

21. Про затвердження Порядку розроблення, оновлення, внесення змін та затвердження містобудівної документації [Електронний ресурс]: Постанова КМУ № 926 від 01.09.2021 р.. Київ : 2021. URL: [https://ips.ligazakon.net/document/view/kp210926?utm\\_source=jurliga.ligazakon.net&utm\\_medium](https://ips.ligazakon.net/document/view/kp210926?utm_source=jurliga.ligazakon.net&utm_medium) [Час звернення 05.11.2024]
22. Просторове планування у новому адміністративно-територіальному поділі / URL: <https://decentralization.ua/news/12630> [Час звернення 08.11.2024]
23. СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ БЕРЕГІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ ДО 2027 РОКУ ТА ПЛАН ЗАХОДІВ НА 2024-2027 РОКИ З РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ БЕРЕГІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ ДО 2027 РОКУ / Берегове. 2024. 164 с.
24. Сухий П.О., Косташук І.І., Білокриницький С.М., Білоус Ю.О. Територіальне проектування та районне планування: навч. посіб. / 2-ге вид., переробл. та доповн. Чернівці : Чернівецьк. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2023. 400 с.
25. Третяк А.М., Третяк В.М., Прядка Т.М., Третяк Н.А. Територіально-просторове планування: базові засади теорії, методології, практики: монографія / [за заг. ред. А.М. Третяка]. Біла Церква: «ТОВ «Білоцерківдрук», 2021. 142 с.
26. Успішний досвід Польщі – українським громадам: які корисні кейси варто запозичити / URL: <https://uacrisis.org/uk/654356> [Час звернення 03.10.2024]
27. Цілі сталого розвитку / [https://uk.wikipedia.org/wiki/Цілі\\_сталого\\_розвитку](https://uk.wikipedia.org/wiki/Цілі_сталого_розвитку) [Час звернення 03.10.2024]
28. Як розробити комплексний план громади. Посібник для професіоналів. / Київ. 2022. 139 с.
- 29.10 “родзинок” Берегова: наявних та потенційних / URL: <https://varosh.com.ua/kultura/1-rodzinok-beregova-nayavnih-ta-potencijnih/> [Час звернення 13.11.2024]
30. CSÓLYOSPÁLOS TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV / Csolyospálos. 2017. 51 p.

**ДОДАТОК А**  
**ГРАФІЧНА ЧАСТИНА**